

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

ŘÍJEN - LISTOPAD 1970

ROČNÍK VII — 7 · 8

Fráňa Šrámek

VALČÍK

Kol rybníků já červených jsem šel,
a pohádku, již máte tolik ráda,
v melancholickou flétnu zmaten pěl,
o tom, co nesměl jsem, a přece směl,
a smutný byl jsem, jak to máte ráda...

A nevím kam... já šel jen za svým psem,
a z kopřiv vítr štval vstříc jehly,
pes kňučel jen se svislým ocasem,
já flétnu hladil jsem, já pískal jsem
kol dvorců, kde už dávno v kouty lehli...

Pak ztich jsem... tu přec stával dvorec Náš...
Severní vítr smyčcem rval tu jen dvě jedle...
Ten, co pryč šel, tu nechal aspoň stráž...
Tak aspoň to... teď opustit je snáž...
Já flétnu pískal zas, pes kňučel vedle...

Listopad 1897

Jedna z dosud neznámých básní dvacetiletého Šrámka. Pod jejím textem je autorova vlastnoruční poznámka: „Objevena v starých papírech rodinných v létě 1937 dr. J. Píckem.“

Kultura v Sobotce

25 let svobodného života je důvodem k ohlédnutí za vykonanou prací. Čtenáři ZSS již měli možnost přečíst si zhodnocení 25 let budování města; dnes bych chtěla připomenout alespoň heslovitě úspěchy v kulturním životě Sobotky v tomto období.

Sobotka je město s bohatou kulturní tradicí, která se v poválečném období dále rozvíjela. Nejvýznamnější akcí je Šrámkova Sobotka, která se po prvním pokusu v roce 1947 koná v posledních 15 letech pravidelně a svou náplní, zaměřenou na aktuální otázky kultury, českého jazyka a uměleckého přednesu má celostátní význam. S ní je spojena i učitelská exkurzní vzdělávací základna a v posledních letech celostátní soutěž posluchačů pedagogických fakult v uměleckém přednesu a Literární soutěž Šrámkovy Sobotky. Základnou ŠS je vzorně vedený Šrámkův dům s literárním archívem, pracovní Fráňa Šrámka a síní poezie, v níž pracuje Recitační studio Šrámkova domu.

RSŠD je soubor sobotecké mládeže, který pokračuje v tradici kulturních souborů, reprezentované v poválečné době Fejfarovým dětským hudebním kroužkem a Kulturním souborem P. Korčagina MO ČSM. Škoda, že ustala činnost divadelních ochotníků, kteří se až do počátku šedesátých let mohli pochlubit celou řadou úspěšných inscenací (např. Raisův Skleník, Jiráskova Lucerna aj.). Také tradice loutkářská byla přerušena a divadélko Na sále koncem 50. let zaniklo. A tak zde vystupují na moderní scéně v sokolovně již jen pozvané soubory (hostovalo zde i Národní divadlo).

Pro své krásné prostředí je Sobotka často cílem filmářů. Připomeňme si alespoň natáčení filmů Vlčí jáma,

Vzbouření na vsi, Ať zním..., filmy šrámkovské a spolupráci RSŠD s televizí.

Rázovité prostředí města je třeba stále chránit. Několik desítek staveb je ve státním seznamu památek I. třídy, byl obnoven Šo'cův statek, Šrámkův dům, stará radnice aj., nyní se provádí generální oprava Humprechta. Prostedí města bylo zkrášleno několika parčíky a pomníky (pomník rudoarmejců u hřbitova, Šo'cův na hřbitově, Šrámkův u ško'y, Šrámkova busta na rodném domě, Raisova deska, přemístění Šo'cova pomníku aj.).

Stavebními úpravami bylo také zlepšeno prostředí v kině (topení, rozšíření plátna aj.), ve ško'e (omítka, ústřední topení aj.) i ve školce. Byla postavena školní dířna v akci Z a přistavěno jeviště k sokolovně. Potíže jsou s udržováním čistoty ve městě.

Na úseku ediční činnosti stojí za pozornost především tři sborníky Sobotka 1948, 1958 a 1968, dále Frýbovy publikace Básník mezi námi a Jsme květy této země, Jistův Pramen básnickovy síly a Písníkář, Glazarové knížka o české řeči, výbory ze Šrámkovy poezie Znáám já jeden krásný zámek a S Fráňou Šrámkem po-Sobotce, spisy Šrámkovy, četné publikace turistické a fotografické — to vše bylo vydáno v Sobotce nebo za autorské, ediční či jiné spolupráce Soboteckých. Z periodik vycházel tři roky školní časopis Budujeme a skautský Tee—Pee a po několika cyklostylovaných pokusech je vydáván od roku 1964 měsíčně Zpravodaj Šrámkovy Sobotky.

Muzeum na Humprechtě bylo reinstalováno a zřízeno literární oddělení Čtyři ze Sobotky, nyní se připravuje další reinstalace. Bude zde umístěn i obnovený Mánesův prapor z r. 1848. Výstavní činnost je úspěšně rozvíjena

i v čítárně Střediskové knihovny, ve Šrámkově a Šolcově domě. Město propagují i umělecké plakáty (např. od K. Vika, plakáty Šrámkových Sobotek aj.). Četné zájemce lákají i vystavované samorosty manželů Vokálových.

Poněkud opomíjen je hudební život města. Že by koncerty zaujaly mnoho posluchačů, ukázalo několik pokusů v kostele i při jiných příležitostech.

Vzdělávání občanů slouží bohatá Středisková knihovna i moderní prodejna knihy, četné přednášky, přednáškové cykly, kursy jazykové i praktické, které pořádají Osvětová beseda i společenské organizace. Badatelům slouží i Městský archiv a kronika.

Tělovýchova v Sobotce se může pochlubit novým moderním stadiónem a koupalištěm. Kromě základní tělesné výchovy, turistiky a kopané nepřipoutají ostatní sporty pozornost soboteckých sportovců na dlouhou dobu, i když v nich bylo dosaženo dobrých výsledků (lehká atletika, košíková, stolní tenis aj.). Rovněž je škoda, že zanikla tradice školních prázdninových táborů.

Kulturní činnost závodů, organizací i JZD se omezuje na zájezdy, plesy a taneční zábavy. I zde čeká ještě mnoho práce.

Konečně by bylo třeba udržovat více i rodáckou tradici soboteckou, obnovit úspěšnou činnost krajského

kroužku v Praze a navázat i na úspěšnou tradici rodáckých sjezdů, z nichž poslední se konaly r. 1948 a 1958.

A nyní se mohu v další části stručně zmínit o práci školské kulturní komise MNV v poslední době. Náplň její práce je skutečně mnohostranná, týká se školy, školky, SRPŠ, střediskové knihovny, kina, kroniky, sboru pro občanské záležitosti, tělovýchovy, Osvětové besedy a školní jídelny. Subkomise péče o dítě přešla loňského roku ke komisi sociální.

Schůze komise se konají pravidelně každý měsíc společně se schůzemi rady Osvětové besedy. Jsou na nich podávány podrobné zprávy o činnosti jednotlivých úseků komise, sledováno plnění jednotného kulturního plánu a projednávány aktuální záležitosti. O všem jsou čtenáři Zpravodaje průběžně informováni, takže zde nebudu opakovat výčet úspěšných akcí i problémů. Chtěla bych jen touto cestou znovu poděkovat paní ředitelce Patkové, která odešla do důchodu, a Otakarů Martinovi, který se ze studijních důvodů vzdal práce v Osvětové besedě a Sboru pro občanské záležitosti, za jejich dlouholetou obětavou práci. Stejný dík patří knihovnici Věře Haškové, která se odstěhovala ze Sobotky. A všem profesijním i dobrovolným pracovníkům, kteří se starají o dobrou pověst soboteckého školství a kultury.

Drahomíra Bílková - Kyzivátová

Putování za krásami domova

Před pěti lety založený Klub přátel muzea Českého ráje v Turnově rozšířil v letošním roce svoji přednáškovou a vycházkovou činnost o tematicky zaměřené výlety po východních Čechách. První z nich se uskutečnil v červenci letošního roku a byl inspirován knihou Jičín a jeho kraj. Průvodcem byl jeden z autorů této knihy, ředitel Muzea Českého ráje v Turnově Jan Knob, CSc. Většina účastníků zájezdu byli rodáci ze zdejšího kraje, a přece i pro ně byla některá místa překvapením. Nejprve si všichni účastníci připomněli významnou činnost turnovského rodáka Antonína Marka, známého buditele, který působil jako kněz v Libuně, a navštívili pamětní síň Františka Kavána na libušské faře. Další zastávkou byla Železnice. Ředitel zdejšího muzea pan Václav Kozák nás doprovodil po sbírkách, dýchajících zašlou původností českých muzeí. Každý návštěvník byl nadšen něčím jiným, ale všichni se obdivovali bohatství národopisného souboru a mimořádným vyřezávaným úlům. Na všechny velmi mile zapůsobila i okna železnických empírových domků, ozdobená množstvím krásných květin. S těmito příjemnými pocity odjžděli účastníci do Jičína. Tam na náměstí se všichni přenesli při výkladu ředitele Knoba o 350 let zpět a uvědomili si mohutnost Valdštejnových plánů i uměleckou sílu stavitelů, budujících městský areál. Krása barokního kostela sv. Jakuba, dílo stavitele Pieroniho, a pohled z jičínské věže na celý areál i krajinou kompozici, která ještě dnes hovoří o záměrech jiného italského stavitele N. Sebregondiho, jenom potvrdily vynikající architektonické řešení Jičína. Podobný pocit velikosti zaujal všechny při návštěvě zvláštnosti kostele sv. Václava účastníci. Exkurze zhlédli v místním vesnickém barokním kostelům. Snad pro všechny návštěvníky byly největším překvapením Staré Hrady u Jičína, krásný renesanční zámek, jehož rekonstrukce se v současné době již chýlí ke konci. Protože většinou výletníků byla známa kniha „Jičín a jeho kraj“, zobrazující i detaily vyřezávaného renesančního oltáře z roku 1582 v bývalém hradním kostele Sv. Jana Křtitele, mohli o to víc vychutnat krásu celkové kompozice i mistrovství umělce. Lze jen litovat, že neméně krásné pískovcové desky u vchodu do vinných sklepů a reliéfy Neptuna, Baccha a dalších jsou značně zničeny a že jim není věnována při rekonstrukci objektu důležitá péče. Zato potěšující byl zájem majitelů původní lidové stavby v Markvarticích, v rodišti spoluzakladatele KSČ Josefa Hakena, které se staly místem další zastávky putování. A potom se již blížil cíl cesty — Sobotka. Návštěva v městě a hlavně v Šrámkově domě i milé přijetí spolu se zasvěceným výkladem, kterého se nám dostalo od paní Hejnové, byly nejlepším zakončením krásného dne. Turnované měli možnost se přesvědčit, jak sobotečtí občané nejsou pouze hrdí na šrámkovskou tradici svého města, ale jak ji živým způsobem dokáží dále rozvíjet a působit v jejím duchu na mládež, v jejíž lásce k umění a rodnému kraji je nejlepší

Šrámkův památník. Působivost Šrámkova domu, pietně a citlivě uspořádaného, a krása společenské síně, kde se schází sobotecká mládež k poslechu a přednesu hudby a veršů, Turnovanům jenom ještě více připomněly palčivé a nedostatek podobného stánku v jejich městě. A když se potom dívali ze soboteckého hřbitova na město v letním podvečeru, uvědomili si všichni spojení tradice se současností, které se tak pozitivním způsobem v Sobotce uplatňuje.

Byl to hezký výlet. Všichni, když vystupovali na turnovském náměstí, věděli, že důvěrněji poznali další místo svého domova.

Květoslava Hnízdová, prom. fil., odborná pracovníce OMČR Turnov

● **Napsaly o ZŠS Texty č. 7, str. 43—44:** Vedle čtrnácti ročníků Šrámkovy Sobotky, která se postupně začlenila do struktury kulturního života kraje a svými přesahy, stoupající kvalitou, připoutala zaslouženou pozornost odborníků, existuje v místě již sedm let Zpravodaj Šrámkovy Sobotky. Původní stručná zpravodajská funkce přerostla v posledních letech do širšího tematického záběru. Poslední čísla dokazují, co všechno je možné publicisticky vyčlešit z určitého regionu při dostatečné serióznosti, střídavé věcnosti, v soudech opených o širší povědomí souvislostí. Na stránkách Zpravodaje se objevují články, jejichž informace dokazují, že autoři znají své téma nikoli jen z hlediska touhy oslavit vše místní, protože to místní je, ale tak, že jsou schopni na odborné úrovni své poznatky sdělovat a vyvodit z nich i závěry. Knobův článek o Josefu Knapovi, Sulcův článek Pomístní jména v Sobotce nebo Názvy hostinců v Sobotce od téhož autora či Kašková poznámka o soboteckých učitelích Josefa Hakena, abychom připomněli něco z obsahu posledních čísel, přinášejí v různých žánrových polohách cenné informace a poznatky. Zpravodaj má svou kronikářskou část, navazuje tu na zvyklosti mnoha časopisů starších dob. Pečlivý souhrn publikací, článků o místě samotném (snad ty závažnější by stály za vícevětý komentář) má jistě zajištěnu čtenářskou přitažlivost, stejně jako věcné recenze některých publikací. Kronikou je vlastně také rubrika Sobotecká všehochut, kde je zachyceno místní společenské dění. Lze si vážit pohotovost, s jakou uveřejňuje Zpravodaj části přednášky Zdeňka Kalisty o stylu historika Josefa Pekaře. V letech mód a falešných velkorysostí a pompy vymizely postupně druhy tiskovin, jakou je právě sobotecký Zpravodaj. Pokud zůstaly, ztratily svou věcnost, širší záběr a ponechaly si jen bezprostřední službu dni nebo určité kulturní akci atd. Šrámkova Sobotka má ve Zpravodaji své zázemí, podporu svých zájmů. Periodikum vyhraňuje své typologické směřování. Tím, že nepředstírá a nenadsazuje, zaslouží úcty. Jeho možnosti jsou ještě i ve výtvarné úpravě, zvláště když se tiskne v dobré turnovské tiskárně. pp

Fráňa Šrámek, čtenář ruské literatury

Vztahu Fráni Šrámka k ruské literatuře se dotýkají četné šrámkovské literárněvědné publikace. Speciálně se tímto vztahem obíral Zdeněk Heřman, který rozebral ranou Šrámkovou publicistiku ve spojení s ruskou revolucí z r. 1905, a hlavně František Buriánek ve studii K otázce vztahů české literatury na počátku XX. století, zvláště Fráni Šrámka, k ruské literatuře (Acta Universitatis Carolinae, Slavia Pragensia I, 1959, str. 273–281). Buriánek ukazuje, jak Šrámek již od roku 1901 vášnivě a s obdivem četl ruskou klasickou literaturu a jak kriticky hodnotil dílo Dostojevského, Tolstého, Garšina, Gorkého, Čechova. Mladý Šrámek u těchto autorů hledal odpověď na otázky politické, sociální a mravní, jak je kladla doba, ale především v jejich dílech nalézal dokonalý obraz společenského stavu ruského národa. Zážitky z této četby byly tak silné a hluboké, že na základě těchto znalostí si Šrámek vytvářel úsudek o revolučních událostech v Rusku roku 1905 i roku 1917. Buriánek dovozuje dále, jaký vliv měla ruská literatura na Šrámkovy literární náměty, jak působila na vytváření náladové atmosféry a teskné ladění Šrámkových próz i dramát, ba i na stavbu věty, zvláště v přímé a polopřímé řeči jednajících osob.

O bytostné Šrámkově zálibě v ruské literatuře, která později přecházela i do oblasti sovětské literatury a vědy, svědčí také Šrámkova knihovna, zachovaná v soboteckém Šrámkově domě. K jejím základům patří na 50 svazků Ottovo Ruské knihovny, která přináší překlady z Tolstého, Dostojevského, Gogola, Turgeněva, Saltykova, Puškina, Gončarova, Čechova atd. Jsou tu i novější a moderní překlady klasiků, je tu i Bělinskij, Gorkij, Babajevskij, Katajev, Leonov, Makarenko, Šolochov, Erenburg a Šklovskij, jsou tu spisy Leninovy i sborníky sovětské poezie atd. atd.

V Šrámkově knihovně se najdou i knihy v ruském originále. Mezi nimi je především Tolstého román *Vojna a mír*, vydaný v Moskvě r. 1899. Zevrubná prohlídka románu přinesla překvapení. V prvním díle, totiž, tam, kde se popisuje zábava mládeže v domě Rostovových, se na str. 106 cituje píseň „V přijatou noč pri lunnom cvětě“, kterou zpívá mladý Nikolaj. A k ruskému textu přímo do knihy si Šrámek připsal svůj překlad osmi veršů. Je zajímavé, že poslední dva verše s elegickou pointou si Šrámek nepřebásnil. Ten zní:

*Za noci měsíčné, jež voní mírem,
blažen, kdo v srdci svém ví,
že někdo tam na světě širém
sem za ním touží a sní!
Na harfě zlaté přebílou rukou
že se tam přebírá kdosi,
písně své vášnivou mukou
volá tě k sobě, bys přišel, prosí!*

Je podobné pravdě, že buď Šrámka tato lyrická píseň tak zaujala, že si ji hned na okraji knihy přeložil, anebo, jsa nespokojen s jejím zněním, které znal z Papáčkova překladu *Vojny a míru* z r. 1908, si vyhledal ruský text a zčeštil jej po svém. Stojí snad zato uvést Papáčkův překlad (str. 91) i poslední překlad T. a V. Sýkorových, který je ve vydání *Vojny a míru* vyšlém r. 1966 v nakladatelství Naše vojsko (str. 78).

*V noc krásnou, když září luny svit,
jaké to štěstí si pomyslit,
že ještě někdo v světě žije,
kdo myslí na tě, touhou nyje;
že v sličné ruce její zlatá
je harfa, po níž prsty bloudí...
a harmonii vášně jata
tě k sobě volá, zve a loudí...* (1908)

*Jak blaze, sladko sní se mi,
když hvězdy ozařují nebe,
že kdosi žije na zemi
a myslí stále jen na tebe.
Že svou krásnou něžnou rukou
bloudí u strunách harfy dojatě
a svou písní, lásky mukou
k sobě tebe zve a volá tě.* (1966)

Ponecháváme čtenářům, aby si jednotlivé překlady zhodnotili sami a vybrali si ten, který se jim nejvíce líbí. Na závěr konstatujeme, že těchto osm veršů Šrámkovy překladu jsou jediným a dosud neznámým dokladem o Šrámkově tlumočení z ruštiny a dotvrzují, jak intenzivně se Šrámek obíral velikánem ruské literatury. V.H.

Na Jiřinkových slavnostech v České Skalici

Na celostátních oslavách Boženy Němcové, konaných k počtu jejích 150. narozenin, účinkovalo Pěvecké sdružení moravských učitelů, recitovala Julie Charvátová, konal se Jiřinkový ples, byla instalována výstava jiřin a obrazů Julie Mezerové. V historickém Jiřinkovém sále, kde kdysi tančila Barunka Panklová, vystoupilo 22. září Recitační studio Šrámkova domu, vítěz soutěže O štít Boženy Němcové. Pásmo z Babičky „Ubohá a šťastná“ vkomponovali pro tuto příležitost režisér Jiří Pačour a hudební skladatel Václav Hálek do Smetanovy Jiřinkové polky. Za jejich zvuků přicházeli do sálu členové souboru a z rukou pořadatelů soutěže přijali cenu — Markovu plastiku Viktorky. A za zvuků Jiřinkové polky, kterou kdysi Smetana komponoval, inspirován obrozenskými Jiřinkovými slavnostmi, skončilo v České Skalici i pásmo z Babičky soboteckých dětí a studentů. Odtančili je doslova pod ozářenou sochou Boženy Němcové, tyčící se uprostřed sálu.

Na více než půl roku ovládla autorka Babičky Šrámkův dům. Půl roku se kupila na stolicích klubovny Studia nejruznější vydání Babičky, pohádky B. Němcové pro nejmladší a literárně-historické studie pro studenty. „Jsem rád, že také moje kniha Vám posloužila,“ napsal Studiu dr. Mojmír Otruba. Ale především se studoval jazyk zakladatelky české prózy. Mukafovského studií o harmoničnosti a melodičnosti stylu Babičky ověřovali si všichni na vlastní čtenářské a přednáškové praxi.

Byly nesnáze, starosti a problémy jako vždy při takové práci. Pro mne je všechny vyvážil jediný okamžik. Když ve Skalici o přestávce při odpolední zkoušce se ty nejmenší rozeběhly po muzeu, šla jsem za nimi, čekajíc skoro najisto nějaká drobná alotria. Ale „malé holky“, jak jim v souboru říkáme, mě načisto překvapily. Stály u makety Gutfreundova pomníku Babičky s dětmi, poučo-

valy se vzájemně, kdo je Vilímek a kdo je Jan, pře'y se o Sultána a Tyrta a hladily Babičku. „Ahoj, babí!“ říkává tiše a něžně. Marie Hejnová

Z KRONIKY RECITAČNÍHO STUDIA ŠRÁMKOVA DOMU

V pásmu z Babičky jsem měla hodně pohybu, chodila jsem po lávce, houpala jsem se, hrála jsem si se závojem a s růží, vztahovala jsem ruku, jako bych podávala petrklíč. Hoši mi říkali: „Viktorko, dej mi ten kvítek.“ Myslíla jsem si opravdu, že jsem ta Viktorka. Opravdu jsem byla Viktorka? Mírek povídal: „Dá se to těžko říct,“ spíš jsem asi o ní vypravovala. Říkala jsem to ráda, nejvíc to „Viktorko, pojd' k nám, už jsi dávno u nás nebyla, pojd' se mnou!“ Viktorka byla ubohá, já ji mám ráda.

Iva Macounová, VI. roč. ZDS

Pásmo „Ubohá a šťastná“ i celá kniha „Babička“ se mi velice líbily. Než jsme začali pracovat, myslíla jsem si, že to bude moc dlouhé a že mi to asi časem zevšední. Po nějaké době jsem poznala, že je to moc hezké pásmo, a pracovala jsem s ještě větší chutí. Všude při vystoupeních se mi to líbilo, ale nejvíce v České Skalici, kde se mi to zdálo nejbližší. Snad také proto, že jsem měla nad sebou Barunku (myslí se socha B. Němcové v sále), která mi připomínala Staré bělidlo a všechno, co se tam odehrálo. Přála bych si, abychom takových pásem nacvičili ještě mnohem víc.

Jana Kadeřábková, V. roč. ZDS

Toto pásmo, které Jirka sestavil z nejkrásnějších částí Babičky Boženy Němcové, jsme začali studovat na jaře r. 1970. Hned od první zkoušky se nám moc líbilo, i když je Jirka ještě neměl dokončeno a teprve časem, během

zkoušek všemu dal konečnou podobu. Líbil se nám text, práce i překrásná hudba, kterou složil Václav Hálek. Babička, sama o sobě, je dílo vskutku mistrovské a celé pásmo bylo vytvořeno s takovým citem, porozuměním a láskou, že nebylo možno nezamilovat si je. Proflínají se v něm osudy dvou lidí — babičky a Viktorky. Babiččin osud byl osudem mnoha žen, kterým padl ve válce muž. Ona se s tím však dovedla velmi dobře vyrovnat. Byla velmi moudrá a laskavá. Byl to člověk, jakých je málo. Trochu neobvyklý je osud Viktorčín. Musela být velmi nešťastná, ale i ona byla šťastná, protože milovala. Každá žila život úplně jinací, ale přesto si oba byly podobné. Obě moc dobře věděly, „co je radost i co je žalost“. Němcová vše vypráví nádherným jazykem a Jirka vytvořil pásmo opravdu půvabné.

Velmi nás také bavila samotná práce. Jirka má totiž obdivuhodný způsob práce. Člověk si ani neuvědomuje, že zkouší. On dokáže tak krásně navodit situaci, že hned cítíte, jak to máte říkat. Režie byla také velmi zvláštní a moderní. Celý pohybový děj byl soustředěn na malé holčičky. Celé pásmo jakoby bylo pro ně a vše se vy-

pravovalo jim, jim se ukazovalo na krásy i strasti života, jim se dávaly rady do tohoto života. První vystoupení se konalo 8. května v Sobotce. Pásmo sklidilo u obecnstva velký ohlas. Každému se to moc líbilo a mnozí se příznávali (stejně jako my), že i když třeba četli Babičku několikrát, nikdy si plně nepovšimli, jaký je to vlastně poklad v naší literatuře. Vždyt některá místa znějí tak nádherně, jako kdyby to byly verše; je v nich utajeno tolik krásy a pravdy. V květnu jsme se také zúčastnili Slavnosti šerku v Náchodě. Bylo to soutěžní vystoupení jen pro porotu a ostatní soubory, účastníci se soutěže. Naše pásmo zvítězilo; tím jsme získali Štít Boženy Němcové a byli navrženi na Wolkerův Prostějov. Ten se konal v červnu a také tam naše pásmo sklidilo velký úspěch. Pak bylo vystoupení na Šrámkově Sobotce a o Jiřinkových slavnostech v České Skalici. Tam jsme dostali cenu — Markovu plastiku Viktorka.

Celé pásmo a sama práce na něm nám pomohly odhalit velké množství utajené krásy, které bychom si jinak možná ani nepovšimli.

Zuzana Burešová, gymnasium Jičín

ŠRÁMKOVO LÉTO V SOBOTCE

Bývalo v Sobotce zvykem, že se o posvícenských dnech hrávalo divadlo. Letos se na tuto starou tradici nevázalo tím, že Osvětová beseda pozvala Klicperovo divadlo v Hradci Králové, aby na posvícenskou neděli 30. srpna uvedlo v sokolovně nově nastudované Šrámkovo Léto.

Hradecká inscenace překvapila především snahou prolomit běžný způsob jevištní úpravy. Výtvarník Karel Zmrzlý postavil scénu na symbolickém principu: iluzi léta vyjadřuje veliký zářivý obraz slunce na pozadí a ostatek jevištní plochy vyplňuje točitá stezka, mířící k slunci a vzbuzující představu hloubky. Jinak prostředí, v němž se odehrává jednání, je znázorněno jen náznakově — a tak není ani potřebí mezi jednotlivými akty stahovat oponu, stačí přemístit hlavní rekvizity. Snad se některým divákům zastesklo po realistické výpravě s důkladně vybavenou venkovskou světnicí a s útulnou, růžemí hýřící farskou zahrádkou, která tak zesilovala náladu letního odpoledne a podvečera a dodávala projevům herců více intimitu. Ukázalo se však, že toto nové, originální pojetí má své klady a dokáže i v tomto oproštění stejně silně vyjádřit emotivní stránku hry; zejména mocně zapůsobil v závěru stínový obraz milenců, symbolizující okouzlení smyslu.

Po interpretační stránce se hradečtí věnovali Létu se zřejmým nadšením a zároveň s pletou k básnickovu textu a snažili se jej vyhrát do co možná úplné srozumitelnosti

vztahů mezi jednotlivými postavami (to se týká především vztahu mezi farářem a Růženkou). Přesto představení ukázalo, jak je riskantní bez zásahů do textu a struktury hry složit historické hledisko (dosavadní, hlavně ochotnická představení pojímají hru jako obraz společnosti a jejího morálního stavu před první světovou válkou) s modernizující tendencí. Tento rozpor zasáhl postavu Jana Skalníka (Josef Kettner), hranou jinak s citem pro chlapecký vzor a rozvernost, i postavu Valčí (Dana Balounová) i Stázy (Eva Miláčková), které do svých rolí vnesly značný kus moderní ženy, jejího cítění a chování. Proto snad vrcholný Stázin výstup v třetím jednání („Věťfíčku, k němu zalet...“) vyzněl poněkud vnějškově. Rovnováhu si udržely ostatní postavy hry: Perout (Miroslav Zounar), farář Hora (Josef Srba), Růženka (Vilma Ascherlová) i Jiří Chvojka (Václav Procházka). Všichni herci vložili do svých rolí to, co jim ukládá autor, vytvořili živé, plnokrevné lidi a znamenitě odlišovali jejich vnitřní stavy. Po té stránce, v dikci i gestu, byl pozoruhodný výkon M. Zounara, i když v závěru zcela neuplatnil hořce ironický tón.

Celkem možno říci, že představení, které nastudoval odvážný režisér Josef Palla, mělo zasloužené příznivé odezvu a že Šrámkova křehká komedie nezestárla ani po 55 letech od svého vzniku a dovede i dnešní mládež okouzlit a podmanit si svým citovým vyznáním. -n

Nedožitých sedmdesátin Václava Kršky (nar. 7. října 1900 v Písku) vzpomněl divadelní a filmový svět, který nemůže ozelet nedávne umělcovy smrti [17. listopadu 1989]. V dubnovém čísle Zpravodaje Šrámkovy Sobotky dr. F. Bařha nastínil Krškovu uměleckou dráhu a upozornil, jaký vliv měl Fráňa Šrámek již na raná léta píseckého rodáka. A Šrámkovi zůstal Krška věren až do své smrti, která ho zastihla uprostřed plné činnosti. Tehdy právě dokončoval televizní film „Popel“, který je přepisem stejnojmenné Šrámkovy povídky, a tak se tento film stal posledním dílem V. Kršky, posledním vyznáním vnitřního souznění básníka filmového plátna s básníkem krásného slova. Film „Popel“ (Krška už neměl čas vymyslet pro něj výraznější název) je — po filmu „Odcházeti s podzimem“ z r. 1965 — druhou ukázkou toho, jak Krška dovedl z drobné povídkové předlohy vytvořit citově bohaté a působivé komorní dílo. Dosáhl toho tím, že pronikl k samému jádru Šrámkovy povídky, že byl sžítý s prostředím a atmosférou jejího děje a že si uměl vybrat představitele postav, které dramaticky ztělesňují u Šrámkova naznačený problém. Proto film „Odcházeti s podzimem“, který je adaptací Šrámkovy povídky „Oklamal“, mohl získat na VII. mezinárodním televizním festivalu v Monte Carlu hlavní cenu — Zlatou nymfu — za režijní zpracování a proto i film „Popel“ našel tak příznivé ocenění u odborníků i u diváků (po premiéře ve 2. televizním vysílání byl 23. VIII. uveden i na 1. okruhu). Smrt škrtla další Krškovy tvůrčí plány, v nichž Šrámkovo dílo zůstávalo stálou inspirací. Pomýšlel např. na zpracování povídky „Nuda“ a snad i na cyklus povídek ze

„Žasnoucího vojáka“. — Je tedy vzpomínka na nedožitý jubileum Václava Kršky oživením pocitu veliké ztráty. vh

Cesta za rudou hvězdou. 210 pionýrů sobotecké školy se zapojilo do celostátní soutěže Cesta za rudou hvězdou, která byla vyhlášena k 50. výročí založení KSČ. Na jičínském okrese byla soutěž oficiálně vyhlášena dne 3. října 1970 na okresním srazu pionýrů v Jinolicích. Zároveň jsme se dovedli první úkol hry. Má tři části:

- a) seznámit se s podmínkami založení KSČ v našem okrese;
- b) uspořádat podzimní kolo mezinárodního lehkooctického čtyřboje;
- c) zapojit se do veřejně prospěšné práce v místě bydliště.

Část tohoto úkolu již máme splněnou. Máme štěstí, že jedním ze zakladatelů komunistické strany u nás byl Josef Haken, který se narodil v Markvarticích a chodil do sobotecké školy. Besedu o počátcích dělnického hnutí v Sobotce a okolí s námi uskutečnil archivář Karol Bílek, který nám přinesl ukázat mnoho písemných dokumentů. Nyní nás čeká beseda s Fr. Šturmem, příbuzným Josefa Hakena.

Sportovní část úkolu plníme v hodinách tělesné výchovy. Někteří pionýři se také již zúčastnili orientačních závodů v Jinolicích.

Poslední část úkolu plníme tím, že chodíme na bramborové brigády, sbíráme starý papír a hadry.

Soutěž nás velice zaujala a s chutí plníme uložené úkoly. IX.A ZDŠ

Akademický malíř
Jan Špála:
Cesta do Sobotky

ROZLOUČENÍ

*Jane Špálo,
změť nádherných čar,
které kouzlila Tvá ruka,
už má věčný tvar,
neboť co končí a náhle puká,
co nenávratně vypadlo z času,
jediným šlehem Smrti dozrálo.*

*Spadlo tisíce věží,
které jsi z inspirací stavěl,
dnes na ně sněží, sněží,
nesmírné ticho je po pěšině,
kterou smělym štětcem otec Ti ukázal,
v potocích, jež malovals, voda plyne
i modré hory stojí dál.*

*Když v Tvých dětsky vliďných očích
navždy zhaslo světlo,
jak osamělý běžec jsi padl,
zvadlo, co Ti kvetlo,
ach, života překrásný květ orchideje
za Tebou mlčením se chvěje,
zvadl tak předčasně, tak předčasně.*

Jan Boudyš

Dne 22. září 1970 zesnul akademický malíř Jan Špála po těžké chorobě ve věku 50 let. Často zajížděl do Sobotky a maloval Humprecht, Trosky a jiné krásy Českého ráje. Za svého krátkého života uspořádal 18 výstav a v době jeho smrti byla právě připravována výstava

v Brně. Nezapomeneme na nadaného umělce a dobrého člověka, ani na jeho nezištnou spolupráci s naším časopisem. Vždyť úvod k upravenému otcovu článku „Divocí“ v minulém čísle ZŠS byl pravděpodobně jeho poslední literární prací. Čest jeho památce!

Josef Bureš zemřel 8. června 1970 ve věku 68 let. Byl nejen významným fotografem-amatérem, ale i znamenitým teoretikem tohoto oboru. Fotografovat začal teprve r. 1933, ale už r. 1935 se stal členem Svazu českých klubů fotografů-amatérů. Setkání s Jaromírem Kuchařem v Sobotce a společná práce, která vyvrcholila výstavou, uspořádanou v Praze v květnu a červnu 1940 „Na Sobotceku s komorou v ruce“, způsobila, že se začal fotografií zabývat hlouběji. Ve „Fotografickém obzoru“ se pak stále častěji objevují reprodukce jeho prací a četné jeho články, zvláště bystré rozборы publikovaných obrazů. Zdůrazňuje výtvarnou stránku, které neobyčejně dobře rozuměl. Etapou v jeho činnosti byl rok 1944, kdy získal titul Mistra Svazu ČKFA. Téhož roku se jeho jméno objevuje v redakční radě Fotografického obzoru, kde měl významný podíl při výběru obrazů k reprodukci a tím vliv nejen na úroveň časopisu, ale i na úroveň celé naší

fotografie. Význam jeho práce ocenil Svaz i tím, že mu téhož roku věnoval větší část obsahu 3. čísla „Fotografického obzoru“. Najdeme tam nejen několik reprodukcí Burešových fotografií, ale i článek o jeho názorech a způsobu fotografování a konečně i jeho krásný, celostránkový portrét. Burešovy teoretické články mívaly značný ohlas, některé byly přeloženy a přetištěny i v zahraničí (např. článek o krajině ve fotografii vyšel v rozšířeném anglickém časopise „Amateur Photographer“). Bureš se v prvých poválečných letech zasloužil o vývoj naší fotografie velmi podstatně, přičinil se o její speciální charakter i o její zahraniční úspěchy. Stálo by za to otisknout některé jeho obrázky a tím práci tohoto skromného pracovníka přiblížit i sobotecké veřejnosti, neboť na své rodné město nikdy nezapomínal a často zde vystavoval. S.

Politická činnost P. Antonína Marka

Máme-li sledovati Markovu politickou činnost před r. 1848, je potřebí si všimnout jedné charakteristické události, tak příznačné pro Marka i jeho dobu. Kol roku 1845 se počala vrchnost o P. Marka podezřele mnoho zajímat. Vypravovalo se o něm, že má jakési oplétání a mrzutosti s pány, až prý u slavného gubernia v Praze a u nejdůstojnější konsistoře v Litoměřicích. O vlastní příčině lidé mnoho nevěděli, jen se šeptalo, že prý pan vikář Marek šíří mezi učiteli nějaké nedovolené učení. Později vše vyšla najevo a zjistilo se, že jakýsi vrchnostenský úředník udal u pana krajského v Jičíně, že Marek šíří v učitelstvu nebezpečné myšlenky o Slovanstvu, že mluvívá o bratřích v Rusku a dokonce ruské mluvnice učitelům rozdává nebo půjčuje. Tento vrchnostenský úředník byl totiž společně s Markem přítomen jedné školní zkoušce, ve které iniciativní mladý učený domělý učitel ukázal, jak naučil děti azbuce, aby měl Marek radost. Vrchnostenský úředník, jenž měl na Marka poněkud svrchu, to tedy neprodleně oznámil panu krajskému do Jičína.

Toto přímé udání předcházela delší doba Markovy činnosti, agilitnosti, jež se mohla státi v oné době značně podezřelou. Vrchnostenský úředníci rozšiřovali pověsti, že P. Marek se svým přítelem, soboteckým děkanem P. Františkem Vetešníkem, rozmnožuje českou řeč ruskými slovy, pro které v češtině příhodného významu nenalezá. Činnost Markova byla stále nepřijemnější, poněvadž někteří faráři v jeho vikariátu následovali příkladu těchto horlivých Slovanů a zaváděli do matrik zápisy po způsobu ruském. A tak se do matrik soboteckých a jiných dostaly zápisy, jako například: Josef Václavovič Ježek, syn Václava Matějovice Ježka, František Janovič Dvorský, syn Jana Janoviče Dvorského aj.

Když pan krajský v Jičíně udání dostal, dal věc podrobně vyšetřit a zaslal podrobnou zprávu o nebezpečném působení Markově do Prahy na gubernium. Tam

vzbudila značnou pozornost. Gubernium zahájilo vyšetřování a poslalo důtklivý přípis konsistoři litoměřické. Biskup Hille se projevilo jako muž klidný a napsal Markovi delší německý dopis. V něm Markovi připomíná, že o něho, jakožto muže vynikajícího nad jiné, péči měl, kterak mu již jako kanovník u svého předchůdce Milda dobré beneficium opatřil a k důstojnosti osobního děkana 1828 dopomohl — a za tu dobrou vůli že ho nyní stihla ta nepřijemnost, že vyšší vůli je nyní nucen vyšetřovati jednoho z nejmilejších kněží v celé diecézi. Biskup žádal o upřímné vyznání, co je to za „panslávské mátohy“ z libuňské fary šířené a radil ku konci Markovi, aby od podobných věcí upustil.

Jak se Marek v celé věci obhájil, dá se tušit z druhého listu, jež biskup poslal Markovi jako konečné vyřízení. Biskup Hille psal, že je nakloněn víře, že snaha Marka a jeho přátel je jen teoretická a teologická a že jí pokládá za jednu z oněch „holubičích námah národních“, jimiž přední spisovatelé čeští vlastenectví v lidu svém budí. Biskup se obrátil také důvěrně k arciknížeti Štěpánovi, tehdejšímu správci země, celý případ Markův mu vyložil a prosil za potlačení celé záležitosti. Arcikníže biskupovi benevolentně vyhověl a Markovy spisy byly založeny „ad acta“.

Vyšetřování u pana krajského v Jičíně, u gubernia v Praze i u konsistoře v Litoměřicích nevyvedlo Marka z duševní rovnováhy. Naopak, pokračoval pilně ve své osvětové činnosti a vydával značné částky za knihy a časopisy, které potom kolovaly v rukou čtenářů po celém kraji, aniž se s nimi mnohdy původní vlastníků shledal. Marek se radoval, že si lid zvyká na četbu a že kultura vniká do nejhlubších vrstev národa. To byla jedna stránka politické činnosti Markovy, činnosti ne sice přímé, ale přizpůsobené tehdejší politické situaci.

(Úryvek z rozsáhlejší studie „Buditecká činnost P. A. Marka do r. 1848.“)

Dušan Fiedler

Lidové zvyky na Sobotecku kolem Vánoc a Nového roku

Snad nejvíce lidových zvyků existovalo odedávna a udržuje se dodnes v měsících prosinci a lednu. Asi je to tím, že je velmi těžké představit si prostotu jesliček s Jezulátkem a okázalost tří králů, kteří se mu přišli poklonit, bez dalších tradičních zvyklostí, které doprovázely a prostým lidem přibližovaly náboženské svátky. Tyto křesťanské legendy byly dokonce často zpracovávány i jako lidové hry. Hry i zvyky se hodně přenášely z jednoho kraje do druhého. Na tom měla velký podíl i literatura. Například když vyšla knižně Erbenova Kytice, mnoho lidí se začalo řídit štedrovečerními zvyky, popsanými v básni Štedrý večer (vzpomínka Kláry Lacinové). Na to se pak během času zapomene a trvá dost dlouho, než se podaří odlišit původní krajový zvyk od přeneseného.

Aťe pro toto vše píšete? Chci totiž všechny lidové zvyky, které se udržovaly na Sobotecku, znovu shromáždit — pokud to bude vůbec možné — a utvořit si aspoň přibližný obraz, jak zvyky u nás vypadaly. A protože už nežije mnoho lidí, kteří staré zvyky a jejich původní podobu pamatují, musel jsem se obrátit nejen na pamětníky, ale i na archiv města Sobotky, kde je uloženo mnoho literatury i rukopisných záznamů.

O původních zvycích jsem se poučil ze záznamů starých historiků-amatérů, kteří si zapisovali, jak se v jejich době žilo. O novějším průběhu vánočních lidových zvyků (od konce XIX. století) jsem se dozvěděl od žijících pamětníků. A pak jsem se pokusil sestavit tento přehled lidových zvyků z období kolem Vánoc a Nového roku, které se udržovaly na Sobotecku i v Sobotce samé.

Prvním dnem, který přináší v zimě v předvánočním čase malým dětem radost, napětí a snad i trochu strachu, je 3. prosinec, předvečer svátku sv. Barbory.

Chození sv. Barbory v předvečer jejího svátku je už jen zbytek lidové hry, která se ještě tu a tam v první polovině 19. století hrála. Vetešník se však o chození

sv. Barbory nezmiňuje, takže ve 30. a 40. letech 19. století u nás nebyl tento zvyk pravděpodobně ve známosti. Ani V. J. Černý ho neuvádí pro období 80. let 19. století, ale to už podle vyprávění paní Anny Kyzivátové a Kláry Lacinové Barbora rodiny navštěvovala. Asi byl tento zvyk běžný již po celých Čechách, a Černý ho proto nepovažoval za krajovou zvláštnost a nezapsal ho, neboť v úvodu statí o lidových zvycích v Památníku píše: „Jedině to zaznamenávám, co jsem jinde neshledal...“

Dosti časté je, že se za Barborky oblékají dvě až tři ženy nebo děvčata a chodí společně. Tak to je dnes, ale bylo tomu tak už i za mládí paní Anny Kyzivátové, to je kolem roku 1885. Záviselo to pravděpodobně na tom, kolik děvčat se domluvilo.

Přesný popis vzhledu „sv. Barbory“ zapsala paní Marie Mrákové. Za jejího mládí přicházela do rodin „tajemná paní“, zahalená v bílé prostěradlo, hodným dětem dala křížaly a jablíčko, na němž na napíchaných dřívkách byly sušené švestky a uprostřed schovaný desetník. Takto upravené jablíčko nám připomíná známou „zahrádku“, o níž ještě bude řeč.

Barbora mluví zastřeným hlasem, takže když vyzývá děti, aby se modlily, je slyšet místo „Modli se, modli se!“ jen „Moli se, moli se!“

Od začátku 20. století se objevuje další zvláštnost: v předvečer svátku sv. Barbory si děti začaly zavěšovat na okno punčochy, do kterých Barborka nadílí. Původně se totiž punčochy zavěšovaly až 5. prosince, před svátkem sv. Mikuláše. Do punčoch dávala Barborka dříve ořechy, jablíčka a křížaly. Kdo zlobil, dostal jen plnou punčochu uhlí. Dnes bývá nadílka bohatší, Barbora nosí punčochu uhlí. Dnes bývá nadílka bohatší, Barbora nosí punčochy i cukroví a jižní ovoce. „Zahrádku“ však nyní děti dostávají většinou až od „sv. Mikuláše“, jen v některých rodinách je přináší už Barbora.

Ale i maminky rodin, do nichž Barbora nechodí, kupují dětem cukroví a ovoce „k Barborce“.

Hlavní důsledek, který obyčejně návštěva Barborky měla, však zůstal: děti bývají několik dní hodné.

A ještě zbývá jeden zvyk, který se na sv. Barbaru dělal a dělá. Je to řezání tzv. barborek na den sv. Barbory 4. prosince. To si starší děvčata uřízla několik větévek třešně, dala je do nádoby s vodou a až do Štědrého dne byla zvědavá, jestli rozkvetou. Rozkvetly-li přesně na Štědrý den, děvče, které je uřízlo, se mělo do roka vdát. V současné době se neřezou jen třešňové větévky, ale i větévky forsythie. Zvyk se udržuje spíše pro ozdobu bytu než pro předpovídání osudu, ale i tak je hezké, že se neztratil a rozšířil se i ve městech.

Dalším významným datem je 6. prosinec — svátek sv. Mikuláše (a předvečer tohoto svátku). Zvyků, které se k tomuto dni vztahují, spíše přibývá, než aby mizely jako zvyky jiné.

Ještě roku 1843 se podle Vetešníka večer na okno na svátek sv. Mikuláše jen věšely dvě punčochy. Jedna pro děti poslušné (do té naděloval Mikuláš ořechy, jablka a křížaly) a druhá pro děti neposlušné (ta bývala naplněna smolným dřevem). Nadílka se konala bez oficiální návštěvy Mikuláše. Ráno prostě našly děti obě punčochy plné.

Ale během času si lidé tento zvyk obohatili. Koncem 19. století začal chodit Mikuláš nadělovat osobně. Paní Anna Kyzivátová vzpomíná, že se tento zvyk ujímal nejdříve v bohatších rodinách, v ostatních rodinách se mikulášská nadílka odbývala jen „zahrádkou“ a dárečkem v punčoše. Teprve později chodili „chlupci z měšťanky“ (chlupci okolo deseti let) z nižších vrstev na koledu.

Mikulášův biskupský úbor se skládal buď z částí vyrobených po domácku anebo vypůjčených z fary. Jestliže měl Mikuláš oblek vypůjčený z fary, vypadal opravdu jak svatý. Jen mitru a berlu si musel vyrobit sám. Ale většinou kluků, kteří se za svatého Mikuláše oblékali, stáčílo prostěradlo anebo z papíru vyrobený ornát, polepený hvězdičkami ze staniolu, papírová mitra s velkým křížem a velká zahnutá hůl.

Nezbytným atributem Mikuláše byli a jsou čert a anděl. Čerta vede Mikuláš na řetězu a pouští ho jen na zlobivé děti. Někdy chodí čertů i andělů více — záleží to, podobně jako 3. prosince, na tom, kolik dětí se domluví.

Čert bývá oblečen do nějakého starého kožichu, obvykle naruby obráceného, přes hlavu má přetaženou punčochu — obyčejně černou — nebo je jen pomalovaný uhlem. Na hlavě má upevněny rohy, na červeno natřené. V ruce mu nechybí metla.

Anděl má oblek trochu jednodušší. Stačí mu dlouhá košile, starší dlouhé bílé šaty nebo z fary vypůjčená rochetka. Přes obličej mívá malý závoj a v ruce košík na dárky. Křídla nejsou pro „důkaz andělského původu“ nezbytná.

Dříve, než rozdával Mikuláš dárky, musely mu děti ukázat, jak se umějí modlit (nyní říkají děti obyčejně básničku, protože jen málokteré umí říkat „Andělíčku, můj strážníčku...“). Pak teprve dostali dárečky — ovoce, sušené švestky, cukrátky — a na zlobivé děti zbylo oby-

čejně jen dříví nebo uhlí. Ale hlavní dárek, který Mikuláš nosil a nosí, je ona „zahrádka“, o které jsem se už zmínil u svátku sv. Barbory. Tam jsem to za zvláštnost považoval proto, že zahrádku dával dětem obvykle až Mikuláš. Jak je vidět, zvyky se už na přelomu tohoto století prolínaly a každý si je tak trochu přizpůsoboval.

I zvyk nadílet do punčoch už téměř vymizel. Punčochy se dávají jen tam, kam se Mikuláš nedostane, anebo je děti najdou ráno za oknem, i když Mikuláš večer děti navštívit byl. Ale dělá se to už jen zřídka. Návštěva samého Mikuláše je přece jen působivější.

Ale vrátím se ještě k „zahrádce“. Do pečlivě vybraného jablka se zespodu zarazily tři krátké silnější třísky, které měly funkci nožek. Když jablko dobře stálo, napíchnaly se do něho zvrchu a ze stran dlouhé třísky nebo špejle. Na ně se věšely oříšky, křížaly, bombóny, napichovaly se švestky — prostě jak co kdo chtěl. Nahore do důlku po stopce se zapíchnla silnější špejle a o ní se opíel perníkový Mikuláš nebo jen jeho obrázek. Základem „zahrádky“ nemuselo být jen jablko. Některé rodiny měly k tomu účelu zhotovenou dřevěnou kouli na třech nožkách, která měla vyvrtané dírký pro špejle. Dnešní doba zmodernizovala tento zvyk: protože v leckterých rodinách ve městě je velké jablko vzácností, pomáhají si svéráznými způsoby: třísky nebo špejle s pamlsky napichají do bramboru nebo grapefruitu.

V Sobotce se tento zvyk, známý v různých podobách i jinde, udržel asi déle než v jiných krajích v tak masovém rozšíření. V televizi o vánocích roku 1967 a 1968 hrál Recitační studio Šrámkova domu v Sobotce lidovou hru z Podkrkonoší „Komédie o hvězdě“ pod názvem „Soboteká zahrádka“. V úvodu ke hře mluvil univ. prof. dr. Jan Kopecký s paní Štěpánkou Haničincovou právě o tomto zvyku a před nimi na stole stála „zahrádka“ mnou vyrobená. Téměř nikdo z mimosobotekých lidí, se kterými jsem mluvil, tento zvyk neznal a dokonce i mnozí sobotečtí občané začali „zahrádku“ znovu stavět teprve pod vlivem tohoto vysílání. Podrobně o tomto zvyku na Sobotecku psala prof. N. Melniková-Papoušková.

Každoroční návštěva sv. Mikuláše se udržela také až dodnes. Rozdíl je v tom, že dříve se zval Mikuláš z důvodů náboženských a nyní je to jen pro radost dětí a pro jeho výchovné působení. Když se řekne: „Povím panu Mikuláši, že zlobíš, a on ti nic nepřinese!“, hned si rodiče získají aspoň dočasnou autoritu. Jistě se tento zvyk neudržuje také kvůli bohaté koledě jako dřív. Tak se stává, že navečer 5. prosince potkáme na ulicích vysokého světce Mikuláše, za ním pokřikujícího čerta a důstojného anděla. V Sobotce se každoročně objeví tolik nebeských konkurentů, že by se z nich mohla udělat malá přehlídka. Mikuláš rovněž chodí nadílet dětem do Sokola a udržuje i tradice Mikulášských tanečních zábav.

Pak nastává v předvánočních zvycích malá přestávka. Chození Lucie se mi nepodařilo v našem okolí zjistit. Teprve za necelé tři týdny přijde Štědrý den. Předehrou k němu je pečení cukroví a vánoček (na Sobotecku se jim říká „štědrovnice“) v mnoha domácnostech a někde také stavění Betlémů.

(Dokončení příště)

Antonín Strnad:
Podzimní nálada

Dva neznámé náhrobní kameny v soboteckém chrámu

Sobotecký chrám sv. Maří Magdaleny byl vysvěcen v sobotu dne 24. srpna 1596. Jak se shodují všichni návštěvníci, jde o velmi zajímavou historickou památku, která by si zasloužila dalších studií. Do stěn chrámu je uvnitř zasazeno devět náhrobních kamenů z let 1581 až 1756. V chrámové předsíni je to náhrobní kámen děkana Jana Ignáce Šumy z Vlastislavě, značně ošlapaný s téměř neznatelným znakem a nápisem. Uvnitř budovy v kněžišti pak tři náhrobní kameny dětí Oldřicha Felixe z Lobkovic a jeho manželky Anny z Hradce a to: Marie Magdaleny (1581), Jáchyma Kryštofa (1586) a Adama (1590). Jsou to krásné mramorové desky, které pocházejí patrně z dílny tvůrce nové křtitelnice. Dalo by se snad uvažovat o tom, zda právě nový sobotecký chrám nebyl zasvěcen patronce zemřelé dcerky zakladatele chrámu, Marii Magdaleny. Víme totiž, že ve středověku byl sobotecký kostelík zasvěcen P. Marii. Nebyl snad den vysvěcení zvolen úmyslně v jubilejní den povýšení Sobotky na město roku 1498? Listina byla tehdy chována v obecní pokladnici, čili datum jejího vydání bylo známé.

Z dalších náhrobních kamenů jsou známe dva: jednak krásný pískovcový náhrobní kámen pana Jáchyma Hubryka z Hendrštorfu, který zemřel roku 1599, a potom malá deska z pískovce, připomínající smrt setníka F. Schmidauera v roce 1756. Zbývají tři náhrobní kameny, z nichž nejvíce poničená je pískovcová deska v chrámové předsíni u hlavního vchodu. Pochybuji, že se jí podaří rozluštit, poněvadž je čitelných jen několik písmen nápisu. Ani erb není rozpoznatelný. Znak pomohl k určení dvou dalších náhrobních kamenů, které byly zasazeny do zdi patrně při některé z oprav chrámu. Oba jsou nyní ve zdi asi uprostřed chrámové lodi pod okny.

U postranního vchodu do chrámu z náměstí je vedle kroupky, která je asi zhotovena ze křtitelnice středověkého kostelíka P. Marie, zasazena do zdi kamenná náhrobní deska, široká 102 cm, vysoká 190 cm. Bývala kdysi patrně položena v podlaze chrámu a tím značně poničena především v nápisové části. Z textu jsou čitelné pouze začátky a konce vět, ale poměrně slušně je zachován znak. Představuje půl stojícího jelena, po zadní kýty vynikajícího, obráceného heraldicky na pravou stranu, tj. ze strany diváka vlevo. Jelen má na hlavě dva parohy, každý o pěti výstupcích, ústa má rozzvívená [tj. pootevřená, jako při zívání] a jazyk vyplazený. Štít zdobí turněský helm s točenicí a přikryvadly. Klenot, tj. ozdoba štítu, tvoří opět znamení jelena, jako na štítě. Dříve se uvažovalo o tom, že to bude asi náhrobek člena rodu Bibrštejnů, kteří vládli na Kostí v 16. století, ale není tomu tak. Jde o náhrobek některého příslušníka rodu Soboteckých z Sobotky. Do stavu šlechtického byl dne 8. ledna roku 1573 povýšen Václav Sobotecký ze Sobotky, a to Maximiliánem II. Podle erbovní listiny má být štít modrý, jelen přirozené barvy, jazyk červený, přikryvadla modro-žlutá. (Sedláček: Českomoravská heraldika II, Praha 1925, str. 609.) Bližší údaje se mi zatím nepodařilo o tomto soboteckém šlechtici zjistit. August Sedláček uvádí na str. 661 v témže díle ještě Martina Soboteckého z Růženého, který byl nobilitován 23. května 1579. V erbů měl štít modrý, na něm žlutou krovkvi, na ní tři jetelové lístky. Tyto lístky tvoří také ozdabu klenoty-orlího křídla modré barvy. Bude dalším úkolem zjistit něco bližšího o obou šlechtících, kteří byli asi usazeni v Praze. Byli to patrně zámožní kupci nebo úředníci.

K úřednické šlechtě patří i muž, jehož náhrobní kámen se poněkud liší svým provedením od ostatních. Je zasazen do protější zdi, vedle desky pana Jáchyma Hubryka z Hendrštorfu. Náhrobní kámen tvoří deska široká 46 cm, vysoká 62 cm z pískovce a je zasazena do jedno-
duchého rámu širokého 64 cm a vysokého 130 cm z téhož materiálu. Z toho můžeme usoudit, že tento kámen nebyl nikdy položen ve dlažbě kostelní lodi, ale hned zasazen do zdi, podobně jako náhrobní desky lobkovických dětí. Nápis byl patrně jen napsán na dolní část rámu a je dnes zcela nečitelný; proto byla vždy tato památka považována za náhrobní kámen neznámého šlechtice. Podle dobře zachovaného erbu můžeme soudit na některého příslušníka rodu Černých z Vinoře. Do šlechtického stavu byl povýšen 28. března roku 1557 Ferdinandem I. Jan Černý z Vinoře, úředník na panstvích pánů z Rožmberka a nadán tímto erbem: modrý štít, v něm

dva pruhy bílé napříč, v každém pruhu černá růže. Přikryvadla jsou modro-červená, jako klenot sloužilo orlí křídlo a na něm opět pruhy s růžemi. (A. Sedláček: Českomoravská heraldika II, str. 390.)

Podle zmínek v Ottově slovníku naučném byl tento Jan Černý otcem kněze Adama z Vinoře, který proslul jako cestovatel i překladatel. Po roce 1588 je připomínán jako děkan v Sobotce. (Mír. Vlach: O kosteckých pánech poznámky rodopisné, heraldické a životopisné. Sborník Sobotka 1498—1848, str. 42. Ottův slovník naučný díl XXVI, str. 733). V mládí býval důvěrným přítelem majitele kosteckého panství Oldřicha Felixe z Lobkovic a pro-
vázal ho také na cestě do Itálie roku 1587 s cestovatelem Janem Boreněm Chlumčanským z Petersheimu. Adam z Vinoře zemřel kolem roku 1599 v Praze ve vysoké funkci arcijáhna pražské kapituly ve věku asi 40 let, když byl předtím zastával funkci děkana karlstjejského. Je to krásný doklad, jak rychle stoupali v hodnostech vychovanci jezuitské koleje v Praze, ke kterým patřil jak Adam z Vinoře, tak Oldřich Felix z Lobkovic. Stavba nového kostela v Sobotce měla přesvědčit tamní nekatolíky o síle a moci církve římsko-katolické.

Tomuto vysokému hodnostáři sobotecký náhrobní kámen nepatří, spíše Vilémovi z Vinoře a na Rakově, který zastával koncem 16. a počátkem 17. století funkci úředníka, tj. hejtmana panství Kost právě za vlády Oldřicha Felixe z Lobkovic. V této funkci je např. uváděn v gruntovní knize města Sobotky (č. 3577, folio M 40) ke dni 8. listopadu roku 1610. Podle Pekařovy knihy o Kostí (Praha 1942, str. 251) zakoupil se v Rakově roku 1615 pan Vilém z Vinoře; nevíme, zda je tím míněn náš kostecký hejtman, nebo již jeho syn stejného jména. Po něm utvořil pan Oldřich Linhart z Vinoře, asi jeho syn či dědic, v Rakově ze dvou poddanských statků velký statek asi o 200 korcích polí. Třebaže majitelé byli osobně svobodní, museli z této původně poddanské půdy posílat čeládku na robotu a platit vrchnosti na Kost poplatky. Podobných urozených poddaných bylo na Sobotce několik, např. ve Březně, Kdanicích, někteří z nich měli svůj „panský“ dům v Sobotce na náměstí. Z rodu pánů z Vinoře se připomíná Julius Křištof, asi syn Oldřicha Linharta z Vinoře, který rakovský statek prodal roku 1661 bohatému výběrčímu posudného z Mladé Boleslavi Davidu Münzerovi. Náhrobní deska patřila patrně někomu z těchto zemanů z Vinoře, jak tomu i umělecký sloh desky svědčí.

Z uvedeného je vidět, že heraldika, jedna z opomíjených pomocných věd historických, v našem případě přispěla k přesnějšímu určení dvou uměleckých památek soboteckého chrámu. Stav zmíněných devíti náhrobních kamenů není právě utěšený; silně trpí vlhkostí a zdá se, že jí trpí celá stavba chrámu. Mělo by se opět uvažovat o opravě krytiny, omítky, o odvodnění základů budovy a patrně i panské hrobky hrabat Netolických. Bylo by také vhodné ji otevřít. Tak bychom se asi dostali k základům starého gotického kostelíka P. Marie v Sobotce, který je znám již v polovině 14. století. Po důkladném prostudování, popsání a opravě by se mohl stát sobotecký chrám velmi přitažlivou památkou pro návštěvníky Sobotcka.

● **Výstava Jiřího a Zdeňka Hakenových** probíhala v čítárně sobotecké knihovny od 23. srpna do 10. září 1970. Byla sestavena ze dvou částí. Jiří Haken, posluchač ČVUT v Praze, vystavoval fotografie, z nichž mnohé již byly publikovány časopisecky. K nejlepším snímkům patřily Klasy a Sen o trůnu, které již byly také vystaveny v zahraničí. Zaujaly i další snímky krás obyčejného všedního života.

Druhou část výstavy tvořily obrazy Zdeňka Hakena, studujícího SPŠS v Hradci Králové. Viděli jsme 20 prací, které vznikly v letech 1968—1969. Největší pozornosti se těšily obrazy Ester, Sedm prázdných dnů, Černý den a Svítá. Mladý umělec hledá ve svých dílech krásu v jednoduchosti a zamýšlí se nad smyslem života.

Výstavu shlédlo přes tři sta návštěvníků, mezi nimi i prof. N. Melniková-Papoušková, která právě trávila část své dovolené v Sobotce. Většina hostů nešetřila pochvalným uznáním a přála oběma mladým umělcům z našeho kraje mnoho úspěchů do budoucna. Jiří Plátek

Hrob keltského kněze (druida) v keltské svatyni u Markvartic

V roce 1970 probíhala další sezóna archeologického výzkumu u Markvartic na kultovním místě národa Keltů, praobyvatelů naší země. Vykopávky, poprvé prováděné ve větším měřítku, přinesly řadu překvapivých zjištění a nálezů, mezi nimiž zaslouhuje zvláštní pozornost hromádka spálených lidských kostí. Dr. Holnerové z libereckého muzea, které byly zbytky z dávné kremace předloženy ke studiu, se podařilo identifikovat zbytky lebečních kostí se švy, které prozrazují, že jde velmi pravděpodobně o dospělého muže.

Všimněme si však nálezových okolností tohoto významného nálezu. Spálené kosti byly vhozeny do oválné jámy o délce asi 2 metrů. Mezi nimi byl nalezen žárem metamorfovaný zlomek železné spony, dále pak fragment kování od štítu a tmavě černé hručky zvláštní hmoty. V rámci experimentu jsme jednu z hruček zapálili a dočkali jsme se prazvláštního jevu. Hmota začala hořet a vydávat tmavě černý dým, který se vyznačoval charakteristickým zápachem, takovým, jaký vydává kadidelnice v křesťanských kostelích. Je tedy možno říci, že mezi kosti byly přimíšeny předměty, které nepochybně musely mít přímý vztah k pohřbenému. A kadidlo mohlo náležet jediné osobě, která prováděla různé obřady náboženského charakteru, tedy knězi (ti se u Keltů nazývali druidové). Podle spony pak je možno hrob kněze i časově zařadit, a to do poloviny 1. století před naším letopočtem.

Hroby Keltů z doby před jejich emigrací ze střední Evropy (konec 1. stol.) jsou velmi vzácné. Například z Čech je jich známo a bezpečně ověřeno jenom asi pět. Záhadou dosud těžko řešitelnou je, že Keltové v této době sídlili v aglomeracích městského charakteru (v tzv. oppidech), ale hřbitovy k nim náležející se nepodařilo dosud

nalézt. Uvádí se, že v některých oppidech mohlo sídlit až 5000 obyvatel.

Aby byla představa o hrobu kněze úplná, bylo prokopáno i širší okolí žárového hrobu. Zde výzkum přinesl i další překvapivé výsledky. Hrob byl totiž obehnan čtyřúhelníkovou dřevěnou ohradou, po níž se zachoval v podloží žlábek. Uvnitř areálu ohrady byla zkoumána i kulová, jeden metr hluboká jáma, v níž byl zapuštěn dřevěný sloup, snad totem či stéla. Patrně šlo o obdobu nynějších mramorových náhrobků. Jinak byla v ohradě zjištěna jen obdélníková jáma, do které byly patrně při pohřbu rituálně vřazovány mísy.

Zdá se, že existuje řada důkazů, podle nichž lze usuzovat, že v posvátném okrsku svatyně u Markvartic byl pohřben kněz, keltský druid. Jde o unikátní nález z doby konce keltské moci ve střední Evropě. I vzhledem k další významným nálezům z letošního roku (12 železných a bronzových spon, kování bronzového picího rohu atd.) se bude v archeologickém výzkumu markvarticke svatyně pokračovat i v dalších letech. Závěrem je nutno ještě poznamenat, že s výsledky vykopávek byla na sympoziu o Keltech (Liblice, září 1970) seznámena řada evropských archeologů, kteří se živě zajímají o nálezy z nejsevernější keltské svatyně, která se rozkládá právě na archeologicky málo prozkoumaném Sobotecku.

O nálezech z Markvartic je připravována odborná publikace; předběžně lze říci, že byl objeven i keltský chrámek (cela s obvodovou chodbou či loubím). Pochopitelně jde pouze o základy. I tak se ještě ve velké části neprozkoumané plochy (dosud je prozkoumána asi dvacetina) skrývá řada kultišť, a snad i ta obětní studna, kterou tak dlouho hledáme a která obvykle náleží ke každé keltské svatyni. Prom. hist. Jiří Waldhauser

Stanislav Balcar

OBLIBA KŘESTNÍCH JMEN V SOBOTCE 1780-1848

V letech 1780—1848 spatřilo světlo světa v Sobotce celkem 3153 dětí, z toho 1570 chlapců a 1583 děvčat. Sobotka byla malým městem, žijícím skromně při hlavní silnici mezi Jičínem a Mladou Boleslaví. Vesnice Březno a Předměstí, které jsou dnes spojeny se Sobotkou, byly tehdy ještě samostatnými obcemi.

Jména nejprve proberu podle jednotlivých desetiletí, aby bylo patrné, jak se měnila obliba jednotlivých křestních jmen.

V desetiletí 1780—1790 se narodilo v Sobotce celkem 328 chlapců a 274 dívek. Nejhojnější křestní jména: Jan (65), Josef (58), Václav (55) a František (54); Anna (90), Kateřina (48) a Barbora (31).

V následujícím desetiletí 1790—1800 se narodilo celkem 202 chlapců a 261 děvčat. V největší oblíbě byla křestní jména: Jan (57), František (37), Josef (36) a Václav (29); Anna (67), Kateřina (39) a Barbora (34).

V období 1800—1810 se narodilo celkem 136 chlapců a 157 dívek. Nejčastější křestní jména byla: Jan (34), Josef (31), Václav (21) a František (18); Anna (39), Kateřina (35) a Barbora (23).

Mezi léty 1810—1820 se v Sobotce narodilo 159 chlapců a 160 dívek. Nejvíce se užívala křestní jména Jan (45), Josef (42), František (21) a Václav (19); Anna (51), Barbora (28) a Marie (23).

V desetiletí 1820—1830 se narodilo celkem 208 chlapců a 231 děvčat. Nejoblíbenější křestní jména byla: František (56), Josef (47), Jan (34) a Václav (26); Anna (56), Barbora (41) a Marie (38).

V období 1830—1840 se narodilo v Sobotce 294 chlapců a 292 dívek. Novorozenci dostávali nejvíce jména: Josef (70), František (60), Jan (53) a Václav (39); Anna (65), Marie (62), Barbora (38) a Kateřina (30).

Konečně v letech 1840—1848 se narodilo celkem 246 chlapců a 202 dívek. Nejrozšířenější křestní jména: Josef (57), Jan (42), František (39) a Václav (34); Anna (56), Marie (41), Františka (25) a Barbora (22).

Celkově vypadá přehled oblíbenosti křestních jmen soboteckých novorozenčat ve sledovaném období takto:

Chlapců se narodilo 1570. K nejoblíbenějším křestním jménům patřila tato: Josef (341 — 21,7%), Jan (330 — 21%), František (285 — 18,1%) a Václav (223 — 14,2%).

Další pořadí bylo následující: Antonín (124), Matěj (57), Karel (32), Vincenc (21), Michal a Augustin (19), Jiří (14), Martin (10), Vilím (8), Adolf (7), Alois, Hynek a Dominik (6), Ignác a Vojtěch (5), Emanuel, Jindřich a Ludvík (4). Dvakrát nacházíme jména Florián, Jakub, Kristián, Ondřej, Pavel, Petr a Vavřinec, jednou Albert, Alexander, Ambrož, Augustin, Bedřich, Bonaventura, Bohumil, Čeněk, David, Eduard, Ferdinand, Fridrich, Gustav, Havel, Hygín, Kašpar, Maxmilián, Marek, Moric, Prokop, Roman, Stanislav, Šebestián, Štěpán, Tobiáš, Tomáš, Viktorin a Zbyněk.

Devčat se narodilo 1583. Nejvíce oblíbená byla křestní jména: Anna (424 — 26,8%), Marie (236 — 14,9%), Barbora (217 — 13,7%) a Kateřina (194 — 12,3%). Další pořadí: Františka (109), Alžběta (78), Teresie (64), Rosalie (56), Josefa (55), Antonie (30), Veronika (18), Aloisie (15), Dorota (13), Ludmila (10), Karolina (9), Eleonora (8), Johana (6), Helena a Monika (5), Jenovefa, Kristina a Markéta (3). Dvakrát se vyskytuje Cecilie, Julie, Magdalena a Petronila, jednou Albína, Anežka, Apolonia, Emilie, Gabriela, Hedvika, Jana, Juliana, Ludvika, Pavla, Pavlína, Viktorie a Zofie.

Zajímavým zjevem bylo křtění dvěma křestními jmény. Vlivem vlastenecky uvědomělého soboteckého děkana P. Františka Vetešníka, horlivého rusofila, dostávala druhá křestní jména ruské koncovky (Josef Václavovič apod.). Podobný zjev pozorujeme i v Turnově a Libuní, kde pronikalo vlastenecké uvědomování libušského jemnostpána P. Antonína Marka. Ze soboteckých matrik máme doloženo celkem 54 případů zapsání tohoto otčestva.

Zkoumáme-li důvody obliby křestních jmen, docházíme k zajímavým výsledkům. Na křestní jméno dítěte měli vliv rodiče, děd, bába, ostatní příbuzní a známí rodičů, oblíbení světcové, vrchnosti, děkanové a faráři a individuální záliby.

Po otci bylo pojmenováno 360 prvorozených, 65 druhorozených a 59 chlapců, kteří se narodili v rodině jako třetí. Po matce dostalo jméno 239 prvorozených, 105 druhorozených a 49 dívek, které se narodily v rodině jako třetí.

Po dědovi dostalo jméno 63 chlapců a po bábě 89 dí-

Kmotr dal své jméno 841 narozeným chlapcům, kmotra 911 dívkám, tzn., že kmotři dali své jméno více než polovině narozených dětí.

Narodilo-li se dítě v čase, kdy byl nebo se blížil den některého oblíbeného svátce, dostalo mnohdy dítě jeho jméno. Bylo to možno zjistit u 172 chlapců a u 190 dívek. Oblíbenými patrony byli sv. Josef, Václav, František, Antonín, Alois. V matrikách je u některých narozených přímo napsáno; František Serafínský, František Borgius, Antonín Paduánský, dokonce Karel Veliký. U dívkách jmen měl vliv svátek sv. Maří Magdaleny, svátek Nanebevzetí Panny Marie a Jména Panny Marie. Také svátky sv. Anny, Kateřiny a Doroty měly silný vliv na jména dívek narozených v příslušném období.

Pokud jde o jména podle vrchností, sluší zde připomenout tehdejší známou lidumilku Sobotecka, paní Eleonoru Vratislavovou, rozenou hraběnku z Vrbna a Freudenthalu. Sídliila na Kostí, a jak jsem zjistil z matrik, byla kmotrou velkému počtu dcer vrchnostenských úřed-

níků. Dcery dostávaly většinou jméno po své vznešené kmotře. Lid měl paní Eleonoru rád, pro vlídné chování jí říkal „panimamá“ a dával také dcerám její jméno.

Vliv kněží lze nejlépe dokumentovat již zmíněným působením P. Františka Vetešníka, jehož působením přijímají děti ke svému jménu i otčestvo podle ruského vzoru.

A na závěr několik zajímavých poznámek. U všech dvojčat má po kmotru jméno vždy jediné z obou. Nemanželské děti mají až na jedinou výjimku vždy jméno po kmotru nebo kmotře. Úmrtnost dětí byla velká. Narodilo-li se po smrti jednoho dítěte v rodině další dítě stejného pohlaví, bývalo často pokřtěno stejným jménem jako dítě zemřelé, což svědčí o silné oblibě příslušného jména v rodině.

Podrobným studiem matrik bychom došli k cenným závěrům onomastickým, demografickým a sociologickým.

Pozn. redakce: Tento článek je stručným výtahem z obsáhlé stejnojmenné studie, která je badatelům k dispozici v knihovně Místopisné komise ČSAV v Praze.

Miroslav Vlach

EPITAF

Poutníku, postůj jen krátce, zavzpomínej, přej mír a klid!

Jsem mezi svými, mezi živými a mrtvými, s námi Václav Šolc, Fráňa Šrámek, dědové, báby, příbuzní a známí a my všichni s Tebou a Tvé rozjímání s námi.

Netruchli! Pohledem pohlád elipsu humprechtského zámku, snívý háj pod ním a tiché město, schoulené do klínu bořenovských strání. Neboť my, mrtví, jsme tohle všecko vášnivě milovali.

Od hřbitova pozdraví Tě staré vrby z Šolcových laviček, nepřívěcký kostelík, Hůra s Babylonem, černá Ryje, zamává bílá kaplička na Vyskři a daleko na obzoru kužel ještěda s protaženým hřbetem. Zaposlouchej se! Budeš-li pokorný, uslyšíš akordy z Českých luhů a hájů, uslyšíš pathos národní hymny o zemi krásné, o zemi milované. Zasni se. Vnímej. Miluj, jako my milovali! Uslyšíš!

Jdi kosteckou silnicí. Celý náš život byl jí poznamenán. Dolů, nahoru, po rovině. Jak náš život šel. Na vrcholu rozložitá Semtinská lípa. Kéz i Tvůj život nalezne košaté, bohaté vyvrcholení. Posléze na konci pouti starý, bezpečný hrad v oparu hlubokých lesů. Kéz také Ty, usmířen se vším, co bylo a co je, pokorně jednou ukončíš svou pout.

Jsi-li od nás, vrátíš se mezi své na náš hřbitov. Znovu se shledáme a už nerozejdeme.

Však až do té doby zpívej jen o slávě života!

● **Na soboteckém hřbitově** byla v těchto dnech uložena do upraveného hrobu soboteckého hodináře Jana Prokeše urna s popelem jeho vnuka, známého regionálního pracovníka pplk. Miroslava Vlacha. Bylo tak vyhověno jeho poslednímu přání. Přijďme-li na sobotecký hřbitov, postůjme s úctou u místa jeho posledního odpočinku a vzpomeňme jednoho z nejvěrnějších a nejobětavějších krajanů.

Vladimír Šulc

POMÍSTNÍ JMÉNA V SOBOTCE

II. Pomístní jména v zastavěném katastru města:

a) Pojmenování větších celků:

Nové město (v hovorové řeči Novák) vzniklo před 300 lety na pozemcích patřících dříve k rytířskému statečku březenskému, který koupil hrabě Humprecht Černín z Chudenic v r. 1667 a vzniklá stavební místa přidělil soboteckým i cizím řemeslníkům k postavení 13 domků. Tím byl položen základ k výstavbě této části města. Na rozdíl od tohoto Nového města — analogií s jinými obcemi — se nejstarší částí Sobotky kolem náměstí říká někdy **Staré město**. Tak to uvádí ve svém rukopise např. G. Mačenkova.

Benešov je staré označení pro skupinu domů nad nynější školou při silnici k Jičínu. Od kdy je toto pojmenování v užívání, je neznámo. Původem je jistě osobní

Pomník Václava Šolce na soboteckém hřbitově

jméno Benedikt, Beneš. Sakařův názor v jeho Pamětech je nedoloženou a nepravděpodobnou domněnkou.

Voňany vznikly jako nová městská čtvrť až v tomto století na pozemcích bývalého soboteckého obecního dvora (od dnešního zdravotního střediska ke Spyšové). Pojmenování vysvětloval děkan Soukal podle vlhkého terénu.

Celna je staré označení pro severozápadní část města pod Předměstím směrem k novému hřbitovu. Jméno svědčí o tom, že se zde vybíralo clo. V Sobotce se lidově říká Na celně (uvádí např. Černý v Památku 1882, str. 198), úřední název je Na celně.

Karlov se nazývá část města od špitálu ke Březnu po obou stranách hlavní ulice. Jména se užívalo již v polovině minulého století; okolnosti jeho vzniku nejsou známy.

Šafrance je jméno pro ulici a přilehlé domky pod kostelem od špitálu ke starým lázním. Jde o starší pojmenování, doložené v městských knihách již v 16. století (bývala zde zahrada Matěje Šafránka). V českých městech se toto jméno vyskytuje častěji, má původ jistě v pěstování šafránu.

b) Jména náměstí a ulic:

Hlavní náměstí nemá staré ustálené jméno, říká se prostě **náměstí**, dříve **rink**. Od 20. let našeho století neslo jméno **Masarykovo**, nyní je úřední název **Náměstí míru**.

Prostranství u kostela se odedávna říká **Malé náměstí** nebo **Malý ryneček**. Doloženo v člancích V. Vilímka a G. Mačenkové.

Další prostor, který je označován jako náměstí, je před dnešním zdravotním střediskem. Byly snahy pojmenovat je **Šolcovo**, **Švehlovo**, po 2. světové válce neslo název **Stalinovo**. Nyní není zvlášť pojmenováno.

Menší prostory se nazývaly placy nebo plácky. Tak před Brixovým statkem č. 188 býval tzv. **Královský plac**. Jméno měl shodně s bývalou protipožární nádrží **Královským váčkem**, která dříve sloužila také soboteckým soukeníkům k praní vlny (Černý, Památník 1882) a ještě dříve bývala označena jako „louže pro močení vodních trub“ (1785).

Kostelní plac bylo staré označení pro část Malého rynečku u kostela (též se užíval název **Prasečí ryneček**, neboť zde býval trh selat), kdežto druhá část u dnešního č. 27 se nazývala **Barevný plac**. Oba názvy jsou také zaznamenány na plánu města z poloviny minulého století. Tomuto prostoru se také říká **U barevny**, neboť zde stávala až do r. 1882 barevna soboteckého soukenického cechu (Píček v Soboteckém věstníku 1942). Roku 1785 je toto prostranství u barevny označeno jako „plac pro věšení osnov soukenických“.

Malé prostranství pod kostelem na Šafrancích, do kterého ústí ulička od barevny, se jmenuje **Žlúvovna**. Jde o pojmenování nové, stával zde dům truhláře Žlúvy, který již po požáru nebyl obnoven a po bývalém majiteli byla plocha pojmenována. Dnes již název upadá v zapomenutí.

Plánek města z poloviny minulého století označuje ještě dva plácky: **Babský** (před Lacinovým domem č. 139) a **Zelený** (od č. 99 k Novému městu). První jméno je asi posměšné, druhé podle travnaté plochy.

Anenský plácek je označení pro malebné zákoutí na Novém městě u sochy sv. Anny z r. 1746 před Klimešovým domem. Nezastavěný prostor dole na Novém městě nemá ustálené pojmenování.

Nyní přejdeme ke jménům ulic. Z náměstí k Benešovu vede ulice **Jičínská**, která se po r. 1848 jmenovala ulice **Svornosti**, pak **Komenského** (asi po r. 1893, kdy zde byla postavena škola), potom **Benešova**, dnes **Zd. Nejedlého**. Jdeme-li z náměstí, napojuje se na ni vlevo nejprve úzká ulička u domu č. 198, zvaná v polovině minulého století **Bořenovská** (podle jména samoty), pak u domu č. 200 **Baštecká** a dále **Předměstská**. Následuje za školou nepojmenovaná cesta k Čalovicům a na Benešově cesta **Na zaštní** (na rozdíl od přední, tj. státní silnice k Jičínu). Vracíme-li se, vede od ní na druhé straně k obecnímu domu ulice **Bezručova**, ke Spyšové **Spyšovská**, k Šafrancím **Šolcova**, dále **Pelikánova** a k Malému rynečku **Okružní**. Tato Okružní ulice a po ní navazující ulice Jeřábkova a Baštecká vedou v místech bývalého městského „opevnění“ (lépe řečeno ohrazení) a vymezují nám původní velikost města.

Hlavní ulice na Vodňanech se jmenuje **Tyršova**, dále zde je ulice **Fügnerova**, **Raisova** a docela vzadu navazuje ulice **Zahradní**, která vede po jižní straně města v místech výstavby nových rodinných domků.

Na Šolcovu ulici navazuje Šafrance, jejímuž konci se říkalo v polovině minulého století ulice **Špitální**. Přetíná ji úzká ulička zvaná **Pod uličkou**, a dále **Hřbitovní** (vedla podél zdi starého hřbitova). Krátké uličce **Pod uličkou** u Bašových se říkalo v polovině minulého století **Kocourkova**.

Boleslavská ulice od náměstí k Oseku se v horní části nazývala **Mostská**, po 2. světové válce dostala jméno **Jožky Davida**; od špitálu dolů se pak nazývala **Karlov**, pak **Rašínova**, nyní se celá jmenuje **Hakenova**. Ústí do ní uličky **Krátká** (proti MNV), **Příčná** (pod poštou), **U sklárny** a **Špálova** (k Dolnímu Bousovu), z druhé strany **Nádražní**, **Březenská** a **Úžlabina**, na níž navazuje ulička **V Pleskotech** směrem k Novému městu podél potoka. Úžlabina je nazvána podle polohy, ulička **V Pleskotech** asi připomínala vlhkem a celkovou situací stejnojmenné blízké údolí na Žehrovcé.

Od ulice **Nádražní** směrem k Humprechtskému dvoru

jde ulice **Na závisti**. Toto pojmenování bylo vžito ještě před výstavbou rodinných domků v první republice, kdy z jedné strany vozové cesty bylo panské pole patřící k Humprechtskému dvoru, z druhé strany byla pole březenských sedláků. Ucelené panské pole bylo asi předmětem závisti.

Počátku dnešní **Jeřábkovy** ulice u Jeřábkova rodného domu se říkalo ulice **Podsálecká** (vedle býval hostinec **Na sále**), jejímu pokračování ulice **Pekařská** a závěrem u Thámových ulice **Tkalcova** (podle majitele jednoho domu).

Horní část dnešní **Novoměstské** ulice se jmenovala **Na lávkách**; vedly zde k domům přes strouhu a ulici lávky. Její pokračování bývalo nazýváno ulice **U sv. Anny**. Kromě Pekařské ulice ji protínala ulice **Hrobnické**, dnešní **Černínská**, která ústí na Anenském plácku. Její části od Lacinových k Celně se lidově říkalo **Na brěkově** (toto posměšné označení bývalo někdy vztahováno jen na dům č. 146).

Bývalá **Humprechtská** ulice mezi Březnem a Novým městem se dnes jmenuje **U škrobárny**, zatímco dnešní **Humprechtská** ulice od náměstí k Lacinovým se dříve nazývala **Babská**, později **Krupkova** (v domě č. 137 bydleli Krupkovi).

Z náměstí k Celně vedla ulice **Královská**, později **Turnovská**, nyní **Gottwaldova**. Úzké uličce **Baštecké** od Bízových k Baště se v polovině minulého století říkalo **Nová**.

Několik dalších malých uliček v různých částech města nemá ustálená nebo žádná jména.

c) Ostatní pomístní jména v zastavěném katastru města:

Stará škola č. 1 za kostelem bývala až do r. 1893 skutečně školní budovou a říká se zde tak i po postavení nové školy, kdy tato budova sloužila jako chudobinec a nyní jako normální obytný dům. Před ní býval kolem kostela až do poloviny minulého století hřbitov, **Na krehově** se tu říkalo ještě dlouho po jeho zrušení.

Před kostelem na Malém rynečku bývaly odedávna také **Masné krámy**, r. 1785 zvané **Mastné**. Patřila k nim také od 30. let minulého století budova solného skladu, jehož přestavbou vznikla dnešní požární zbrojnice. V blízkosti masných krámů mezi děkanstvím a hostincem **U dvou lip** stávaly jatky, na druhé straně Malého rynečku, jak již bylo řečeno, byla barevna.

Domu č. 212 v Okružní ulici se říkalo dlouho **Šatlava**, roku 1785 je označen jako **Městský arest**.

V domě č. 213 byla od r. 1815 lékárna, která se původně jmenovala **U strážného genia**, od poloviny minulého století **U strážného anděla**. Původní název by snad mohl nasvědčovat na vliv svobodných zednářů. Její dějiny zpracoval ve ZŠS PhMr. Zb. Krámek, v rukopise PhMr. J. Macoun, Jar. Kuchař aj.

Na baště je starý název pro dům č. 200, svědčí o existenci městských bran a nějakého opevnění (bašta — vyčnívající věžovitě hradební opevnění). Pod budovou jsou zachovány velké sklepní prostory, v zahradě jsou patrné zbytky po náspu a příkopu. Název je doložen mj. u Vetešníka a Černého. V místech, kde se městské opevnění vedoucí od Bašty k severu stáčelo směrem k západu, se říkalo **Na roubálku**. Označení se dnes již neužívá, snad šlo o srub nebo studnu s dřevěným či kamenným roubením. Jméno je opět doloženo v Čerňého Památníku, str. 9, a v Píckově článku ve Věstníku soboteckém r. 1942.

Domu č. 167 vedle bývalé Dudkovy mlékárny se říkalo odedávna **Na kramfličku**; původ jména je přesně znám.

Příčinou vzniku tohoto pomístního názvu byla menší tělesná vada bývalého majitele domku obuvníka Macouna. Ten měl nepatrně kratší jednu nohu, což zakrýval vyšším podpatkem, po sobotecku kramflekem, na příslušné botě. Tento výklad jsem slyšel před 50 lety v sobotecké škole od našeho třídního učitele Václava Voifaj a je potvrzen i dětmi jmenovaného obuvníka.

Na Celně jsou zachována pomístní pojmenování **Na kopečku** pro bývalý Šolcův dům vedle Brixova statku (nazván podle polohy, doloženo již u Černého), **V dílně** pro domek č. 178 v uličce od Celně k Čalovicům a **Štampetrova stodola** (poslední stavba v této uličce — Štampetr je zkomolené jméno staré sobotecké rodiny Steinhrennerovy).

Hvězdárna se říkalo obytnému stavení, které stávalo na místě domu Lacinova č. 139. Bylo totiž značně sešlé, střechou se dalo dívat na hvězdy, tolik v ní bylo děr. V sousedství pod Besedou stával dům č. 137, zvaný podle vlastníka Šúvy **Šúvovna**. Dnes je již zbořen.

Škrobárna je jednopatrový, dnes obytný dům č. 108. Byl postaven v polovině minulého století, kdy se zde ně-

kolik soboteckých měšťanů pokoušelo založit továrničku na výrobu škrobu. Název se udržuje dodnes. Sousednímu domku u potoka, který patřil Knobovům, říkali starší lidé v Sobotce **V Getsemanech** (V Ješemanské zahradě). Je to jediné pomístní jméno v Sobotce s biblickým námětem. Od kdy a proč se užívá, není známo.

Dnes již zbořenému domu č. 283 v Březenské ulici se říkalo **Na malé faře**, protože se zde scházeli evangelíci. Dále se dodnes užívá ve Březně označení **Na kopečku** pro Janatkův dům č. 376.

Pro dnešní mechanizační středisko JZD se stále užívá staré označení **Humprechtský dvůr** nebo prostě dvůr. Původně zde sídlili majitelé březenského šlechtického statečku, r. 1666 byl přikoupen v době stavby Humprechta ke kosteckému panství a přeměněn na panský dvůr.

Proč se říká domu č. 89 na strmé stráni v uličce V Pleskotech, přístupnému po schodech, **Na zlaté bleše**, není známo. V blízké Úžlabině je třetí místo, kde se v Sobotce říká **Na kopečku** — dům č. 61 p. Žďánského. Naproti němu **Na ostrově** bývala rasovna — obydlí soboteckého kata, později po zrušení útrpného práva pohodnice, která byla později přemístěna na Maticce. Pomístní jméno je známo ze starých městských knih, mluví o něm také Sakař.

Pastouška, též pastušina, bývalo obydlí březenského pastýře u Menclovy usedlosti. Později, tak jako v jiných obcích, byla sídlem chudých starých příslušníků obce. Je známa také již z r. 1785.

K nejzajímavějším pomístním názvům v Sobotce patří označení domu č. 326 — **U 17 nahatých**. Dům postavila sl. Marie Špálová a její bratr — mladý malíř Václav Špála — vytvořil na domě fresku se scénou koupajících se na mořském břehu. Maloměsto přijalo toto dílo s odporem a posměchem. V roce 1945 byl Špála při přátelské besedě požádán o rekonstrukci fresky. S úsměvem odmítl, že se jí nepamatuje, co tehdy vytvořil a karton se mu prý ztratil. Je to pro Sobotku škoda.

Při silnici k Dolnímu Bousovu vedle bývalé Hakenovy strojírny se říkalo **V Matrovicích** — majitel domu (v 1. republice) Václav Matěcha dojížděl do zaměstnání do mlýna v Matrovicích u Dlouhé Lhoty.

A nyní se budeme zase vracet k náměstí. Strmá stráň nad silnicí proti Úžlabině se jmenuje **Egrův břeh**. Bývala porostlá třesněmi a patřila i s přílehlým polem staré sobotecké rodině Egrův. Kolem r. 1930 byly třesně vykáčeny, svah upraven a na něm postaveny rodinné vily Honcova a Lhotkova.

Pečovu domu č. 122 se říkalo také **Bílý dům** — velká kamenná budova bývala vždy obilena a zdaleka viditelná.

Děkanská zahrada bývala na místě dnešního parku za budovou MNV a tohoto starobylého označení se stále užívá. V místech budovy MNV stával tzv. **děkanství** — stodola a hospodářské budovy patřící k děkanství. Po jejich zboření ve 20. letech tohoto století zde byla postavena novostavba Městské spořitelny.

Místu, kde stávala městská brána v Boleslavské ulici, se říká dodnes **Na mostě** a jsou zde patrně zbytky příkopu. V blízkosti stojí již tři a půl století **Špitál** (Panský špitál) jako útulek pro přestárlé. Poprvé se toto pojmenování objevuje roku 1596, kdy pro jeho stavbu koupil Oldřich Felix Popel z Lobkovic pozemek. Název se užívá i dnes, ač jsou zde modernizované byty.

Benátky je označení pro dům č. 67 za bývalým hostincem Na mostě, dnes přístupný z děkanské zahrady. Dříve měl jediný přístup po vysoké lávce a schodech z Jeřábkovy ulice u hostince Na sále. Jde o velmi starý název, Vetešník uvádí, že r. 1654 vymohl děkan Zottinis u Martina Jeřábka Benátského 16 čtv. loket gruntu pro děkanskou stodolu. Dům patřil po léta rodině Sedmidubských, kteří se k odlišení jiných občanů téhož příjmení označovali jako Sedmidubský z Benátek nebo Benátčan.

Pozemky pod děkanskou zahradou se nazývaly **Na sboru**, jak svědčí zápisy v městských knihách z r. 1667, kdy se i na nich zakládalo Nové město. Souvislost s protestantskou vírou není prokázána, ale není vyloučena.

Jdeme-li ke staré škole a ke kostelu uličkou od západu, musíme vystoupit po několika schodech. Ty daly vznik pomístnímu názvu **Pod stupni** pro sousední domky.

V lázních se nazývá dům rodiny Opočenských, dříve Novákových č. 263. Jde o velmi staré pojmenování; lázně zde bývaly již v 17. století. Zrušeny byly po r. 1920 přestavbou na byty. Podrobněji o nich psala G. Mačenková.

U obecního dvora nebo dvorce je staré označení pro okolí nynější budovy zdravotního střediska (okresní dům, později radnice). Býval zde šlechtický stateček, který r. 1604 koupila obec; budova byla zbořena začát-

kem tohoto století. Patřily k němu pozemky na Vodňanech a na Krásném place až ke Spyšově.

U haltýře je název pro okolí dřevem roubené studny, nyní v zahradě domu č. 316 v Zahradní ulici. Bývala odtud brána voda k bílení prádla na přílehlé louce. Haltýř bývala původně sádka na ryby, ale patrně šlo o jakoukoliv větší vodní jímku.

Na cvičišti je novější název plochy za sokolovnou, kam chodívali děti i starší sportovci cvičit. Ploše přes Spyšovskou ulici se říkalo **Na tržišti**; konaly se zde od roku 1907 koňské a dobytčí trhy. Nové je i pojmenování **U jatek**, které byly postaveny také až na přelomu tohoto století.

Prostor u dnešní Mateřské školky je od konce 18. století označován jako Menší krchov — **Krchůvek**. Pohřbívalo se zde v období hladomoru po roce 1770, jak psal K. Bílek ve ZŠS.

V roce 1922 vystavělo město na Benešově nad tržištěm pěkný obytný dům, kterému se říkalo reprezentační dům, reprezenták. Měl však i jiné názvy — nad středním vchodem má nápis Obecní dům, proto **obecnák**. A tento nápis byl také příčinou, proč vesečtí a nepřívětiví sedláci — vzpomínajíce na své obecní domky pro obecní chudé — začali tomuto domu škádlivě říkat pastušina nebo pastouška. I toto označení se dost vžilo a někteří z nájemníků je neradi slyšeli. Pod Obecním domem si ve 20. letech studenti upravili tenisové hřiště; dodnes se zde říká Na tenisáku.

Na huďákově je pojmenování dvou domků pod Bořenovy směrem k Sobotce, které majitelé neradi slyšeli. Jméno označuje chudobu, nedostatek. Příruční slovník jazyka českého uvádí: huďe — 1. mladší služka, 2. mladé děvče (doklad dokonce u Fr. Šrámka).

Tím končí náš přehled pomístních jmen v zastavěném katastru Sobotky. Zbývá dodat ještě několik poznámek. Neuváděli jsme zde jména, která jsou odvozena od majitelů nebo přezdívek majitelů, kromě několika typických. Proto se zde nenajdou názvy jako Sudkův statek, Škopánův rybníček, U Matoušků apod. Některé názvy, dochované ve starých pramenech, se nedají přesně určit — např. U cihelny. Cihelna bývala v Sobotce u dolnobousovské silnice (Špálova), ale r. 1785 se mluví o cihelně za menším krchůvkem (asi v místech dnešních panelových domů u Spyšovské ulice) a cihly se prý podle vzpomínek V. Kavky páily nebo sušily i na Benešově za Rulcovými a pod dnešním hřbitovem.

A konečně až na výjimky neuvádíme ani budovy postavené pro určité instituce, jejichž jména se udržují, i když je budova využita jinak (např. soud, stará radnice, solnice, lesovna, hájenka, spořitelna, záložna aj.). Sem patří i staré názvy obchodů a podniků, které se udržují — např. Vitamína, U Slavíků, U Stašků apod. A nesmíme zapomínat ani na to, že nová pomístní jména se stále tvoří a některá z nich se vžívají — kupř. U paneláku, U stadiónu, U koupaliště, Šrámkův dům atd.

Exlibris Jana Samšiňáka od akad. malíře Karla Kinského. Pravděpodobně poslední Mistrovo exlibris.

Další nápisy z lomenic na Sobotecku

Po dokončení článku o nápisech na stavbách Sobotecka, který vycházel na pokračování v posledních dvou ročnících ZŠS, byla redakce upozorněna ještě na tři záklopy z lomenic, jejichž text otiskujeme, aby soupis byl úplný.

Markvartice, osada **Netolice** č. 11, Anna a Josef Hanušovi: Pochválen Buď pan Ježíš Kristus, Toho domu Vystavěl sem Nevím Komu. Z prvního Nákladu Ba (rtoloměje) Berana 1753, z druhého Nákladu Jiřího Kiziváta 1815.

Podkost č. 30, Vlasta a František Macounovi: Z nákladu Ja(na) Tilichtra tento Kront vyzdvížen jest Leta Páně 181-dne 23. července. Jan Symon.

Markvartice, osada **Příchovej** č. 48, Marie Šimšová: Bože Abrahamů, Bože Izáků, Bože Jakubů, Požehnej Domu tomu. Vystavěl jsem S pomocí Boží. S nákladem Václava a Barbory Poláckovy dne 1. srpna Léta Páně 1869.

Poznámky a připomínky: Záklopa z Netolice pochází z r. 1815 a byly na ni přepsány údaje z r. 1753 z původní záklopy. Provedena je benátskou červení na čistém prkně velikosti 26×118 cm. Za 155 let jejího trvání se snížil povrch prkna na místech nechráněných barvou asi o 1 mm, takže písmo i výzdoba jsou mírně vystouplé. Nápis sám je rozdělen ve dvě části, orámované linkami barokních obdélníků. Uprostřed mezi nimi vidíme nad sebou umístěné dvě šesticípé sluneční růžice. Písař použil velmi primitivního a neumělého švabachu, místy psal velká písmena i uvnitř slov. Záklopa bývala původně na jižní lomenici do zahrady, pak na severní směrem do návsi, nyní je přibita na cihlové zdi na záhrobcí, kryta přesahující střechou před deštěm. Zajímavá je zvláště odkazem na původní záklopu a dále nahromaděním magických ochranných prostředků, totiž dvakrát opakovaného symbolu slunce a křesťanského zvolání.

Záklopa z Podkosti je umístěna pod kuklou na lomenici nabarvené zelenou olejovou barvou a oživené bíle obar-

venými lištami. Provedena je červeně na holém prkně a napsána též neumělým švabachem. Nápis rámuje obdélník s vrcholy zdobenými čtvrtkruhy a třemi lístky. Zbytky záklopy po obou jeho stranách vyplňují červeně nakreslené kruhy se sporým olistěním věnce a s tulipánem uprostřed. Třetí tulipán tvoří výplň prázdné plochy uvnitř nápisu. Záklopa pochází z let 1810—1819, poslední číslice je nečitelná. Tesařovo jméno na konci nápisu, vzácnost to na Sobotecku, lze číst jako Šimon. Nápis neobsahuje žádné náboženské úsloví ani ochranný znak.

Příchojská záklopa, stará pouze sto let, byla po přestavbě domu a zrušení kukly použita jako prkno k zabezení vrcholu prosté svíslé lomenice. Vystavena severozápadním deštěm rychle chátrá, čte se obtížně. Nápis byl napsán černou, tvarově dokonale tiskací latinkou na bílém obdélníku s barokně vyklenutými kratšími stranami. Ostatek záklopy je nabarven blankytnou modří. Tvar ochranného znamení uprostřed záklopy nelze již určit.

Oprava: V textu pojednání o nápisech, který vycházel na pokračování ve ZŠS a později vyšel jako zvláštní otisk, jsou v úvodu nesprávné údaje o nápise na Velvarké bráně ve Slaném. Přejal jsem je z týdeníku Květy 10. XII. 1966. Při letošní návštěvě Slaného jsem zjistil, že nápis je latinský a jména konšelů správně zní Aleš Krejčí a Václav Novinka. Nápis pochází z počátku vlády Jiřího z Poděbrad. Dokladem českých nápisů z oné doby je jen o něco mladší nápis z tvrže v Tuchorazi u Českého Brodu. Nápis, vytesaný gotickým písmem do kamenné desky na věži, zní „Léta Božího 1477 tato věže dělaná jest skrze náklad urozeného pána, pana Mikuláše z Lanštejna, nejvyššího písaře desk království českého a dělal jest mistr Květon“. Za stavitelovým jménem následuje několik kamenických značek, nad nápisem je erb.

Jiří Trejbal

VYMÍRAJÍCÍ HMYZ

Kobylka hnědá — *Decticus verrucivorus* L. — patřila k nejojnějším druhům hmyzu v letní přírodě. Její české jméno je poněkud nepřesné, protože základní barvou této velké kobylky (délka těla téměř 4 cm) je tmavá zeleň a hnědé jsou jen skvrny na některých částech jejího těla. Vzácně se vyskytují i kusy se základní barvou jinou, dokonce i karmínově červenou (také kdysi nalezen v okolí Sobotky). Latinské jméno „*verrucivorus*“ je vzpomínkou na doby, kdy byla tato kobylka užívána v medicíně k likvidaci bradavic, které vykusovala mohutnými kusadly, když byla vhodně k bradavici přiložena. Samečkové této kobylky hlasitě cvrkají a jejich zpěv je nápadně odlišný od hlasu velkých kobytek z rodu *Tettigonia*. Před několika lety byl zpěv kobylky hnědé běžnou zvukovou kulírou v naší přírodě. Dnes slyšíme v době žní převážně zpěv kobylky zpěvné a tu a tam kobylky zelené (*Tettigonia cantans* Fuessly a *T. viridissima* L.). Čtvrtá na Sobotecku nalezená kobylka *T. caudata* Charp. je vzácnost, známá odtud dosud jen z jediného nálezu na Bořenovách (dokladový kus je ve sbírkách entomologického oddělení Národního musea). Kobylka hnědá bývala hojná na brambořistích a je pravděpodobně, že zmizení tohoto dravého masožravce bylo způsobeno stříkáním proti mandelince bramborové, které bylo zvláště v první panice, která vznikla po objevení tohoto škůdce u nás, značně přeháněno. V poslední době dokazuje Dr. V. Skuhřavý z entomologického ústavu ČSAV, že stříkání proti mandelince je v pahorkatinách Čech (a tedy i na Sobotecku) zbytečné, protože mandelinky zde během zimy z valné části vyhytnou a ve vegetační periodě se objeví jen v jediné generaci, která je potomkem kusů zalétlých z teplejších oblastí a vyvíjí se až v době, kdy sotva už může nějak ovlivnit tvorbu hlíz. Stříkání mandelinky — nehledě k značným finančním nákladům — nás tedy zřejmě připravilo o hmyzí druh, který se mohl na likvidaci mandelinky aktivně podílet.

Zmíněná kobylka není jediným druhem hmyzu, který zmizel z naší přírody. Vybral jsem ji jako příklad proto, že ji pro její velikost a nápadný zvuk nelze jen tak lehce přehlédnout. Všimněme si ale ještě dalších větších zastupců hmyzu. Jsou to například střevlíci. Dříve při každé cestě na Kost bylo možné pozorovat střevlíka měděného, jak běží přes silnici. Dnes vidíme za dva až tři roky sotva jediného. Také z ostatních kdysi hojných střevlíků

se dnes staly vzácné druhy (výjimku jsme zjistili loni v srpnu na Táboře, kde bylo pod kameny na vrcholku mnoho střevlíků zahradních a několik kusů střevlíka měděného a zrnitého). Také vřetenušky, kovové modří motýlci s červenými skvrnami na křídlech, nějak mizí. V roce 1969 jsem nenašel ani jedinou, r. 1970 se místy objevila jen nejojnější vřetenuška tužebníková *Zygaena filipendulae* L. Konečně i mezi velkými mouchami chybí několik velmi hojných druhů. Tak na příklad největší z našich much, dravý roupec sršňový *Asilus crabroniformis* L., kdysi hojný zvláště na suchých výkalech hovězího dobytka, zmizel úplně z naší přírody. Ve sbírce mám kus chycený 29. 7. 86 u Kostí, od té doby jsem už neviděl ani jediného. Snad je jeho osud svázán s pokrokem v zemědělství jako osud jiného, ve výkalech žijícího hmyzu, kterému traktory nemohou poskytnout životní podmínky. Ale roupec žlutý *Laphria flava* L., obyvatel lesů, běžný kdysi na poraženém dříví, zmizel také.

Před časem vysílala naše televize seriál o vzácných cizokrajných zvířatech a stavěla před diváky otázku, zda tato zvířata dožijí rok 2000. Nějak se při tom zapomělo na to, že také člověk je jedním ze zoologických druhů vážně ohrožených postupující technikou. Naše ovzduší je dnes zamořováno bezostyšně a hlavně bezrestně výfuky špatně seřizených diesellových motorů na zemi a tryskových motorů v nejvyšších vrstvách, jakož i exhalacemi průmyslových podniků (ne nepodstatné místo tu má i mladějovská obalovna čediče). K tomu přistoupily insekticidy, o jejichž neškodnosti nás přesvědčují hlavně propagační oddělení zvláště západoevropských výrobců, zatímco podrobné rozborů ukazují škodlivost těchto látek, rozpustných jen v tucích, které se vlastně z těla živočicha nemohou nijak vyloučit a jejichž hladina tedy i v lidském těle neustále stoupá. Přesnými statistikami ve státech, kde se lidskému zdraví věnuje pozornost, se zjistilo, že např. mateřské mléko obsahuje větší množství insekticidů, než je povolené maximum v mléce kravském. Není tedy divu, že se v posledních letech objevuje rakovina už i mezi dětmi, když si člověk sám zřejmě uřezává větve, na které sedí. Je smutnou skutečností, že technika, která na jedné straně proniká úspěšně do vesmíru, nedokáže zajistit nebo pokládá za zbytečné náklady, které by zajistily aspoň čistou ovzduší. Rozhodující jsou pro ni jen mamonty a výrobní výsledky.

Zatím odepisujeme z naší přírody jen určité druhy hmyzu. Mnoho lidí nad nimi mávne rukou s úsměskem. Jak dlouho ale bude ještě trvat, než dojde na nás. Snad potom ještě nebude pozdě na nápravu.

A závěrem potom zprávu radostnější. Vlivem nepatrně stoupanuvšího průměru roční teploty se u nás objevilo několik tvorů, kteří u nás chyběli celé století a mezi nimi je nejnápadnější babočka sítkovaná **Araschnia levana** L., která se v Českém ráji vyskytuje jen ve své tmavé letní odchylce, zvané f. **prorsa** L. Náš obrázek této poměrně malé babočky (v rozpětí křídel má sotva 4 cm) byl pořízen v Plakánku 2. 8. 1970. Babočka sítkovaná se u nás poprvé objevila na počátku padesátých let (tedy s vlnou, která k nám přinesla i mandelinku bramborovou) a na slunných okrajích lesa se stala brzy velmi hojným a obecným motýlem. Housenky žijí na kopřivách, takže je možné prohlásit je za užitečný a u nás vítaný hmyz.

Karel Samšiňák

HIPPSMEN JE, KDYŽ...

Sobotka, Přepaře, Libošovice, Dobšice, Kost, Mladějov... to jsou některé z prvních a posledních stací nejmenší kapely zdejšího kraje. Celkový věk všech muzikantů nedosahuje ani sta let...

Ano, nemýlíte se. Kapela, kterou vede Radko Kořinek (mimořádně nejmladší kapelník jičínského okresu) a na kterou chceme tímto článkem vzpomenout, je hudební soubor mladých z Libošovic a přilehlých obcí — HIPPSMEN. Soubor, který je se Soboteckem a Českým rájem pevně spjat. Radko, Láďa, Honza, Vladík a Milan — to jsou jména těch, kteří kapelu dostali během dvou let na úroveň, na které je dnes. Když se jich zeptáte, kde se jim nejlépe hrálo, řeknou vám bez okolků:

„U nás doma, na Sobotecku, přestože jinde se k nám z počátku lidé chovali mnohem lépe a s větším pochopením než tady. Opravdu, nejhroší byly ty začátky. Tehdy nás za nic nepovažovali, přestože už první taneční večery, na kterých jsme hráli (v Sobotce, v Libošovicích, v Přepařích atd.), byly doslova nabitý lidmi. Ostruhy, vážnost a úctu jsme si vydobyli mimo zdejší kraj. Semilsko, Jičínsko, Hořicko a Boleslavsko — tam byly počátky naší popularity.“

Všecko nové s sebou nese spolu s obdivem a pochopením jedněch opovření a nepochopení od druhých. A pak — doma nikdy nikdo nebyl prorokem.“

V tomto složení a stylem se skupina HIPPSMEN nyní loučí se svými příznivci a posluchači. Současně se i loučí se Soboteckem, protože odchází na vojnu. Zůstane po nich jen vzpomínka na kus dobře dělané muziky a film, který v této době natočila ve „svém“ prostředí.

Tak někdy v budoucnu s HIPPSMENY nashledanou.

Za příznivce skupiny J. M e n c l o v á, Dolní Bousov

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

- Šrámkovy básně přetiskly: Lidová demokracie 1. VIII., Vlasta 5. VIII. a Svět socialismu č. 24 (Splav), Hlas revoluce 5. VI. (Pozdrav St. K. Neumannovi), Svět socialismu č. 34 (Letní krajina) a Rudé právo 15. IX. (Šťastné vydychnutí). Báseň Na šrámkovské motivy uveřejnil Jan Kříž v Rudém právu 6. VIII.
- Recenze Krškova televizního filmu Popel podle Šrámkovy stejnojmenné povídky jsme našli v Práci 22. a 25. VIII., ve Svobodném slově 25. VIII., v Lidové demokracii 26. VIII. a v Pochodni 10. X.
- Recenze nového nastudování Měsíce nad řekou v Divadle na Vinohradech otiskly Mladá fronta 5. 8. a 29. IX., Lidová demokracie 4. a 10. IX., Svobodné slovo 10. IX., Rudé právo 11. IX., Práce 16. IX., Zemědělské noviny 25. IX. atd.
- Pochodeň 26. VIII. se vrací ke Šrámkově Sobotce reprodukcí jednoho z vystavených děl Anny Poustové.
- O Daně Medřické a jejím vztahu ke Šrámkovi píše Obrana lidu 11. VII.

• Novou šrámkovskou expozici v píseckém domě U kouli přibližuje čtenářům Lidová demokracie 20. VIII.

• Na vystoupení Recitačního studia Šrámkova domu v České Skalici upozorňuje Vlasta 12. VIII., Pochodeň 12. a 26. VIII. a Předvoj 18. IX.

• Ke 400. výročí povýšení Radnic na město sehráli tamní ochotníci Měsíc nad řekou, jak informuje Pravda dne 20. VIII. a 1. X., Práce 28. VIII., Svobodné slovo a Rudé právo 31. VIII., Mladá fronta 2. IX. a Lidová demokracie 24. IX.

• O „Poslanecké imunitě“ Josefa Hakena píše Národní výbory č. 30.

• 85. výročí narození Václava Špály vzpomněly Svoboda 20. VIII., Svobodné slovo 21. VIII., Rudé právo 22. VIII., Tvorba 26. VIII., Předvoj 28. VIII., Pochodeň 3. IX., Bousovák č. 8 atd. Magazin Klubu čtenářů jaro — léto 1970 reprodukuje dvě Špálovy kytky.

• Poslední rozhovor s Janem Špálou otiskl Ahoj na sobotu č. 36. Zprávy o úmrtí Jana Špály přinesly všechny denní listy 26. IX., Výtvarná práce č. 20 aj.

• Významný článek Karla Samšiňáka Nejstarší fotografie hradu Kostí byl otištěn v Památkové péči č. 2/70 se třemi snímky hradu. Další fotografie Kostí byla v Pochodni 7. VIII. Snímky z Kostí doprovázely i seriál „Sběratelé“ v Květech č. 32—34.

• Na Markovy oslavy v Libuni upozorňuje Pochodeň a Rozvoj 19. VIII.

• O VI. Holanovi píše v Mladé frontě 16. IX. Jaroslav Šimunek.

• Ve Zpravodaji místopisné komise č. 3 uveřejňuje Karol Bílek bibliografii místopisné literatury Sobotecka a zprávy o člancích z této oblasti, které byly otištěny ve ZSS.

• O mladém mladějovském sportovci Petru Vomáčkovi píše Pochodeň 12.—13. IX.

• Dr. Václav Šolc recenzuje Dänikenovy Vzpomínky na budoucnost v časopise Lidé a země č. 8 a v Mladé frontě 3. X. Jako o náčelníku Indiánů o něm píše Rudé právo 29. VIII., 5. a 12. IX.

• Hana Rudová napsala studii J. V. J. Michl a Liberec do Zpráv muzeí od trstenické stezky č. 9/70

• Gratulaci k 97. narozeninám K. Kyzvátové ze Sobotky otiskla Vlasta 9. IX.

• Pochodeň 12.—13. IX. přetiskuje vzpomínky K. V. Raise na skální obydlí za Kostí.

• Spisovatele Primuse Sobotku a jeho vyprávění o vodě pro Vlašim oživuje ve Svobodě 8. VIII. Radko Bílek.

• Velký článek o fotbalovém internacionáloví Jiřím Sobotkovi najdeme v červnovém Zpravodaji SK Slavie Praha.

• V Rodině č. 32 se zmiňuje dr. František Dvořák o malíři Josefu Pýchovi a jeho pohledech na historická města, mezi jinými i na Sobotku.

• O výstavě prací manželů Vokálových Dřevo — kouzlo přírody se dočteme mj. v Čs. světě 16. VII., v Předvoji 7. VIII. a 11. IX., v Mladé frontě 19. VIII., v Pochodni 11. IX., v Práci 16. IX., v Rozvoji 23. IX., v Bousováku č. 9.

• O Keltech u Markvartic píše Jiří Waldhauser v Lidové demokracii 13. VIII., v Předvoji 4. IX. a v libereckém Vpředu 4. a 15. IX.

• Turistice na Sobotecku jsou věnovány větší články ve Světě práce č. 33, ve Svobodě 22. VIII. a v Novém slově 2. VII.

• Recenzi Pacovského knihy Český ráj přináší Rozvoj 30. IX., Pochodeň 2. X. a Předvoj 23. X.

• Fotografie Humprechtů otiskuje Pochodeň 29. IX.

• O chystané obnově Trosek se dočteme v Lidové demokracii 27. VIII. a v Rozvoji 30. IX.

• V posledních číslech Předvoje jsou drobné zprávy z Mladějova (7. a 14. VIII., 4. IX.), z Markvartic (21. VIII.), o sobotecké Frutě (14. VIII.) a stadiónu (21. VIII.), článek k sedmdesátce Josefa Knapa (7. VIII.) aj.

• Bousovák č. 8 a 9 přináší několik článků Josefa Kozáka, dále zprávy ze současného života obce a v č. 8 hezký článek o větrném mlýně u Dolního Bousova.

• Život Budovcovy župy č. 10 obsahuje článek ing. V. Truhláře o perspektivách Baráčeků, články o Humprechtě a Vičím Polí aj.

• Ústecký Průboj z 25. srpna přinesl vzpomínku na Dalibora Šrámků, který zemřel před deseti lety jako sedmáctiletý nadaný student a přes své mládí nadějný pracovník v astronomii. Byl to jediný syn Heleny a Josefa Šrámkových a prasynovec básníka Fráni Šrámků.

• Román **Norberta Frýda „Prales“**, v němž zaznívají i vzpomínky na Sobotecko, vyšel před nedávnem již ve třetím vydání.

● Ke glose, uveřejněné v posledním čísle ZŠS, o sedmdesátinách zbrožského rodáka Václava Vokáče, dodáváme, že o Vokáčově odbojové činnosti za druhé světové války vypravuje **Miroslav Ivanov** v knize **Smrt na čekaně** (vyd. Naše vojsko — SPB, Praha 1970).

● Drobné zmínky o ing. Smržovi a F. Šrámkovi se objevily v knize **E. Basse „Kukátko“** (Symposium, Praha 1970).

● Odeon vydal v Klubu čtenářů výbor z milostné prózy českých autorů pod názvem **„Mámiá noc“**. Je v něm i povídka Fráni Šrámka **Dovolená Jana Tetivy**.

● **Magazin Rudého práva „Léto s haló-sobotou“** otiskuje na str. 2 báseň Fráni Šrámka **Letní krajina** a na str. 28 doporučuje návštěvu hradu Kostí. Bohužel v přehledu ubytovacích možností v okolí chybí chatová základna i autokempink na soboteckém koupališti, která se již dnes vyrovná ostatním kempinkům v okolí; po celkem nepatrných investicích by se dala její úroveň ještě značně zvýšit. Je smutné, že tuto základnu nezná ani Pochodeň, která kempinkům věnovala 16. 7. zvláštní článek.

● **O Šrámkově Sobotce** najdeme v 7. čísle Zpravodaje Ústředního domu lidové umělecké tvořivosti v Praze dva články: v jednom (na str. 45) Jan Šrámek podává zprávu o XIV. Šrámkově Sobotce, v druhém (na str. 46) M. Hejnová a D. Musilová hodnotí II. ročník recitační soutěže posluchačů pedagogických fakult o Šrámkově Sobotce r. 1969.

● V Odeonu vyšla drobná pěkná knížka **O. Drahotové: České sklo**. Škoda jen, že se autorka příliš upnula na materiály pražských muzeí a tak jí zůstala neznáma i krásná kostecká vitráž.

● K sedmdesátce spisovatele Josefa Knapa se objevily dvě jeho nové knihy: sbírka povídek **Čas kopřiv** (ČS Praha) a nové vydání **Dívčího hlasu** (Růže České Budějovice). Hezkou **jubilejní brožurku o Josefu Knapovi** s bibliografií jeho prací vydal Československý spisovatel. V těchto dnech vyšlo i nové vydání Knapova románu **Vysoké jarní nebe** (Melantrich).

● Bývalý sobotecký lékař **MUDr. Jiří Filsak** má velké úspěchy v léčbě astmatických dětí. Své zkušenosti zveřejnil v brožuře **„Dětská léčebna pro nespecifická onemocnění plic Chocerady“** a v publikaci **„Rehabilitace respiračně oslabených dětí sportem a hrou“**.

● **Geobotanická mapa ČSSR**, list M-33-XVI Hradec Králové. 1:200 000, cena 11,50 Kčs. Mapa zahrnuje území zhruba mezi Jilemnicí a Pardubicemi, Kněžmostem a Třebouchovicemi. Kryje se s mapou geologickou, vydanou v témže měřítku, o které jsme již ve Zpravodaji referovali. Na zpracování se pod vedením R. Míkyšky podíleli M. Deyl, K. Mráz, A. Zlatník a spolupracovník našeho Zpravodaje B. Slavík. Na území Sobotecka se kromě luhů a olšin, vystupujících v území celého listu jako formace doprovázející vodní toky, stýkají tři lesní útvary: dubohabrové háje, acidofilní doubravy a borové doubravy. Do prostoru mezi Markvartice, Dolní Bousov a Vlčí Pole se vsouvá úzký jazyk květnatých bučin. Sobotecko je tak vyplněno poměrně komplikovaným a zajímavým souborem geobotanických celků na přechodu mezi středním Pojizeřím a Podkrkonoším. Hlavní mapu doplňují ještě mapky podávající přehled o nadmořských výškách, klimatu a geologii listu. Pro příliš drobné měřítko je jejich obsah, zvláště v části geologické, velmi povšechný, ovšem pro orientaci při studiu hlavní mapy je postačující.

Sobotecká všehochuť

● **Šrámkův dům navštívili** 15. října vzácní hosté: ředitelka Puškinova muzea z Leníngradu a centrální ředitel literárních muzeí z Moskvy. Hosté si s odborným zájmem prohlédli literární archiv a slíbili pomoc při shledávání překladů Šrámkova díla do ruštiny i jiných dokladů z odborné literatury. Také se velmi uznale vyslovili o koncepci činnosti Šrámkova domu a o práci s mládeží, která se v Šrámkově domě pravidelně schází k nácviu svých recitačních a dramatických programů.

● **Šrámkův Měsíc nad řekou** nově nastudovalo divadlo Na Vinohradech, a to v režii J. Dudka. Premiéra 7. září měla veliký úspěch, jak dotvrzují recenze v denním tisku. Osvětová beseda v Sobotce uspořádala zájezd na představení hry dne 12. října. Tuto hru ohlásil (v Pochodní 7. 8.) také JZK v Lanškrouně, který připravuje dokonce i Jeřábekova Služebníka svého pána.

● **Šrámkovu hru Hagenbek** zařadilo do svého dramaturgického plánu v sezóně 1970—71 Divadlo E. F. Buriana v Praze.

● **Šrámkovu komedii Plačící satyr** zpracovává pro své vysílání v r. 1971 Čs. televize.

● **Nakladatelství Odeon** chystá pro příští ročník Klubu čtenářů také studii Jiřího Kotalíka o Václavu Špálovi.

● **Veřejné plenární zasedání MNV v Sobotce** se konalo 10. září. Projednávalo otázky školství a kultury, sociální a bytové. Na závěr byla zvolena místní komise lidové kontroly, jejíž členové složili slib. Předsedou se stal Ladislav Drbohlav.

● **Zámek Humprecht** navštívilo v letošní turistické sezóně téměř 40 000 návštěvníků; o 10 000 více jich přivítali na Kostí. Pěší turisté se s uznáním vyslovovali o výborném označení turistických cest. To je zásluha obětavé práce několika příslušníků turistického odboru Sokola v Sobotce: včele s Václavem Halbichem.

● **Co nového ve škole a ve školce**. ZDŠ má 14 tříd a jednu družinu mládeže, učí se zde 426 dětí. Pionýrské oddíly jsou zapojeny do hry Za rudou vlajkou. 19. října byl zvolen nový výbor SRPŠ, jehož předsedou je opět Vladimír Odstrčilík. Po dokončení úprav tělocvičny je nyní pozornost soustředěna na zřízení topení pro skleník. Mateřská školka má 3 třídy s 80 dětmi. Do důchodu odešla ředitelka Ludmila Patková, na její místo byla jmenována Marta Barešová. V budově bylo značným nákladem zlepšeno sociální zařízení. 19. října shlédli děti mateřské školky i ZDŠ divadelní představení Broučci.

● **Krajanský kroužek Jičín v Praze** vedený učitelem Josefem Šrakou, vyvíjí velmi aktivní činnost. Ve spolupráci s Turnovskými (předseda ing. Antonín Otmar), uspořádali v poslední době večer na počest 70. narozenin spisovatele Josefa Knapa, na další schůzce vzpomněli přednáškou dr. Fr. Vávry 185. výročí narození P. Antonína Marka a na 10. listopad připravili Sobotecký večer. Na tento poslední večer byli pozváni také všichni odběratelé ZŠS z Prahy a okolí, o průběhu budeme referovat v příštím čísle.

● **Do městského archivu** v Sobotce věnoval pan Ladislav Škrdlík dokumentační materiál bývalého Obchodního gremia a TJ Sokol. Děkujeme.

● 9. prosince 1970 uplyne rok od smrti Františka Broučka, řídícího učitele národní školy v Sobotce a dlouholetého správce muzea na Humprechtě.

- **O letošním posvícení** si Sobotečtí přišli na své po všech stránkách. Po tři dny se tancovalo na Poště a v sobotu 29. srpna i v sokolovně, v neděli se hrálo divadlo a uskutečnilo se i několik fotbalových zápasů.
- **Nedostatek vody** byl pocíťován v Sobotce v letních měsících. Příčinou je stále stoupající spotřeba vody, zvláště ve Frutě a v JZD. O nápravu tohoto stavu se snaží MNV.
- **Okresní stavební podnik** provedl v poměrně krátké době generální opravu fasády na domech čp. 229 a 230. Přitom zanikla i výkladní pasáž bývalého Mrvova knihkupectví.
- **Výstava prací manželů Vokálových** Dřevo — kouzlo přírody, byla pro velký zájem prodloužena až do 18. října. Shlédlo ji celkem téměř 32 000 návštěvníků.
- **Ještě jedna hospoda** bývala v Sobotce, jmenovala se Kalifornie a stávala na místě dnešního domu Lacinova čp. 139. Tím doplňujeme článek o jménech hostinců v Sobotce v letošním 2. čísle ZŠS. Celkový počet známých soboteckých hostinců dosáhl čísla 23.
- **Věra Hašková**, dlouholetá vedoucí střediskové knihovny, se rozloučila koncem září se Sobotkou. Důvod jejího odchodu brzy oznámíme v rubrice Sňatky. Svou energií a obětavostí se hlavní měrou podílela na vybudování moderní střediskové knihovny a čítárny, za což byla odměněna i v krajské soutěži. Kromě knihovnické práce se podílela na přípravě četných výstav, které se v čítárně uskutečnily, organizačně spolupracovala při přípravách Šrámkových Sobotek a i jinak se aktivně zapojovala do kulturního dění v městě. Bude nám zde chybět.
- **M. Štěpánková-Moudrá** se dožila 5. července 1970 pětasedmdesátilet. Článek v Signálu z 1. 8. t. r. připomněl, že mezi její významné restaurátorské práce patří i obnova praporu Josefa Mánesa pro soboteckou národní gardu r. 1848, který je nyní součástí sbírek humprechtského muzea. Přejeme tedy i my naši významné výtvarnici a restaurátorce hodně zdraví a hodně trpělivosti, kterou ke své náročné práci nutně potřebuje.
- **Básník Jiří Pištora** zemřel tragicky 26. září ve věku 38 let. Vzpomínáme na poetické odpoledne o Šrámkové Sobotce r. 1964, které navštívil spolu s Miloněm Čepelkou. Pak byli oba „uvězněni“ ve Šrámkově domě a propuštěni až po odevzdání článků o svých dojmech ze Sobotky pro 1. ročník ZŠS...
- **Bratr Karel Pulcman** zemřel 12. X. 1970 v Sobotce ve věku 60 let. Přišel sem z Bakova n. Jiz. téměř před 40 lety a hned se zapojil do práce v TJ Sokol jako aktivní cvičenec i cvičitel (zúčastnil se také několika sokolských sletů). Do posledních chvil byl rovněž členem výboru TJ Sokol Sobotka. Sokolové v něm ztrácejí obětavého funkcionáře a dobrého přítele stejně jako filatelistu a svazarmovci. Čest jeho památce!
- **Nedožitých 70. narozenin Václava Frýby** jsme vzpomínali 28. září. Opustil nás před dvěma lety, ale jeho práce zůstává a velmi často nám pomáhají jeho knihy, články i rukopisné materiály. Často se k nim vracíme i při přípravách jednotlivých čísel ZŠS, který pomáhal zakládat a vést. Skutečně nelze zapomenout...
- **S Fandou Mrázkem**, populárním komikem z „Tyláčku“, se 20. října rozloučil ve strašnickém krematoriu v Praze za všechny, kteří ho měli rádi, náš krajan Alois Kozák z Hrdoňovic.
- **Kulturní kalendář jednou větou:** 5. IX. 1785 se narodil „libuňský jemnostpán“ P. Antonín Marek. V září 1835 navštívil Josef Jungmann Markvartice. 17. IX. 1945 zemřel předseda soboteckého krajského spolku v Praze MUDr. Josef Ort. 22. IX. 1910 zemřel chemik dr. Bohuslav Raýman. 7. X. 1900 zemřel básník Vilém Peča. 22. X. 1870 se narodil starosta Sokola Josef Truhlář. 22. X. 1960 zemřel architekt Jaroslav Hortlík. 29. X. 1845 se narodil sobotecký starosta František Peča.
- **Sobotečtí jubilanti:** 85 let oslavila 20. IX. Anna Linková ze Sobotky. 75 let se dožili: 4. IX. Zdeněk Vik ze Sobotky, 14. IX. Ludmila Hanušová z Lavic, 28. IX. Václav Zahrádka ze Sobotky, 9. X. Anna Javůrková z Lavic a 11. X. Josef Bureš ze Staňkovy Lhoty. 70 let oslavili: 10. IX. Václav Kalvach, 19. IX. Ludmila Kubánková, 22. IX. Marie Žďánská a 28. IX. Milada Donátová ze Sobotky, 2. X. Růžena Folprechtová ze Spyšové, 19. X. Anna Ču-

banová z Čálovic a 31. X. Marie Mlejnková ze Sobotky. 65 let se dožili: 5. IX. Václav Kalivoda, 14. IX. Josef Boček, 18. IX. Václav Halbich a 5. X. Hermína Jonáková ze Sobotky, 1. X. Václav Ulrich ze Spyšové a 25. X. Marie Bryksová ze Stěblovic.

- **Sňatky:** 8. VIII. v Sobotce Marcela Šoltysová z Rovně a Josef Polášek z Velké Lhoty u Vsetína. 18. VIII. na Staroměstské radnici v Praze Rádmila Vagnerová z Vrchovice (bývalá učitelka mateřské školy v Sobotce) a Pavel Provazník z Teplíc. 21. VIII. v Sobotce Věra Kofátková z Markvartic a František Tobiš z Batína; Hana Černá z Mladějova a Vladimír Kincl z Dolního Bousova. 22. VIII. na Sychrově Václava Kořínková ze Struh a Miloslav Kofátko z Lovče. 28. VIII. v Sobotce Karla Bradnová z Obrubec a Milan Mach ze Sobotky. 5. IX. v Sobotce Marie Karbanová ze Sobotky a František Chramosta ze Sobotky. 19. IX. na Sychrově Jaroslava Škaloudová z Hrdoňovic a Jiří Ort ze Sobotky. 25. IX. v Jičíně Vladimíra Baláková ze Sobotky a Miloslav Boček ze Staňkovy Lhoty. 26. IX. v Sobotce Hana Hlubučková z Rovně a Luboš Hruška ze Zelenecké Lhoty; Alžběta Skaláková ze Sobotky a Josef Linart z Hořic. 3. X. v Sobotce Zdenka Kúlová a Josef Honzejk ze Sobotky. 7. X. na Staroměstské radnici v Praze ing. Daniela Zemanová z Ostravy a MUDr. Ivan Pfeifer z Prahy. 9. X. v Sobotce Stanislava Donátová ze Sobotky a Vladimír Dlask ze Svobodína. 15. X. na Sychrově Alena Maříková z Plhova a František Mašek z Vičího Pole. 16. X. v Sobotce Jaroslava Mládková ze Sobotky a Josef Král z Horního Bousova. 23. X. v Mladé Boleslavi Lenka Řehová ze Sobotky a Zdeněk Gregor z Havlíčkova Brodu. 24. X. na Sychrově Libuše Ortová z Nepřívěce a Zbyněk Semecký z Malé Lhoty. 28. X. na Sychrově Ludmila Tučková z Drštěkryjí a Ladislav Průcha z Jílového u Prahy.

- **Úmrtí v srpnu:** 2. František Švasta z Markvartic - 66 let. 3. Anna Janatová ze Zámostí - 69 let. 5. Josef Hanuš ze Šalandy - 79 let. 10. Marie Stuchlíková ze Sobotky - 81 let. 12. Josef Charvát ze Sobotky - 64 let. 13. Otakar Roztočil z Rakova - 42 let. 14. František Šolc ze Staňkovy Lhoty - 67 let. 15. Marie Dvorská z Červeného Kostelce - 92 let. 17. Božena Holanová z Rytířovy Lhoty - 71 let. Anna Holatová ze Sobotky - 69 let a Marie Pokorná ze Sobotky - 81 let. 18. Milada Repšová z Trní - 68 let. 26. Jan Hercík z Pafezské Lhoty - 57 let. 28. Anna Černá z Drštěkryjí - 67 let a Marie Štruncová ze Sobotky - 76 let. 31. Josef Říha z Mladějova - 65 let.

- **Úmrtí v září:** 1. Jaroslav Horák z Podkosti - 68 let a Lidmila Kolačná z Ohařic - 39 let. 2. Františka Sedmidubská z Mladé Boleslavi - 70 let. 6. Jaroslav Telenský z Dobšic - 64 let. 8. Josef Folprecht z Blat - 57 let. 10. Jiří Brixl ze Železného Brodu - 60 let. 11. Anežka Linková ze Sobotky - 71 let. 15. Kristina Báčková ze Sobotky - 70 let. 16. Anna Adamcová ze Zámostí - 93 let. 18. Anna Slavíková ze Sobotky - 88 let. 21. Marie Damašková z Blat - 79 let a Barbora Šolcová ze Spyšové - 89 let. 23. Josef Jakl z Mladějova - 87 let. 28. Františka Šourková z Oseka - 57 let.

- **Za četné projevy soustrastí** při úmrtí své manželky Kristiny Báčkové, děkuje touto cestou Otakar Báček. Zvláštní dík patří pohřební službě KS Sobotka a zdejšímu děkanskému úřadu.

- **Podzimní výsledky soboteckých fotbalistů** v I.B třídě-Podkrkonoší. Jako nováčkové ve vyšší soutěži dosáhli fotbalisté Sokola Sobotka těchto výsledků: vyhráli nad Harrachovem 4:0, nad Rokytnicí n. J. také 4:0, nad Mýštější 2:1, nad Hostinným 1:0 a nad Vrchlábím 2:0, remisovali s Hostinným 1:1, s Jilemnicí 0:0 a s Milíčevsi 1:1, prohráli s Vrchlábím 3:4, s Trutnovem 2:4, s Novou Pakou 0:4, se Semily 2:4 a s Lomnicí n. Pop. 1:2. Po podzimním kole jsou v tabulce na 7. místě se ziskem 13 bodů a brančovým poměrem 23:21.

- **Oprava.** Do naší recenze obrazové publikace J. Pacovského: Český ráj, se nám vloudila chyba. S potěšením konstatujeme, že autorem textu v knize není Dr. Novotný z Libošovic. K omylu svedla nejen shoda jmen, ale i mylná informace z Ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze.

- Složenky na zaslání předplatného na letošní ročník ZŠS přikládáme do tohoto čísla všem, kteří ještě přispěvek letos nepoukázali. Vyrovnajte obratem!